

הערה:
התמליל שלם, פרט למקומות בהם תומצתו שיחות שלא נגעו ישירות למה
שהתרחש בטנטורה.

@ כל הזכויות שמורות,
אילן פפה
ניתן לצטט ולהשתמש בכל דרך אפשרית

טנטורה
עדויות

היהודים

1. שלמה אמבר [בטמן]

יליד כפר אז"ר (1923), קצין חבלה גדודי, גדוד 33, חטיבת אלכסנדרוני, תת-אלוף במיל'.

[תחילת השיחה: על תולדות משפחתו].
אמבר: אני מסרתי עדויות על קרבות במלחמת השחרור, אני גם כינסתי [לא נשמע] האמת, והיינו שלושה אנשים כולם דיברו אמת אבל כל אחד יש לו את האמת שלו
כך: זה בדיוק הבסיס של מה שאני עושה
אמבר: ואף אחד לא שיקר
כך: אין לי שום ספק
אמבר: מי שיותר דיבר במשך השנים אז האמת שלו יותר השתנתה
כך: יותר משופצת
אמבר: יותר משופצת
נכך מסביר את הרקע למחקר שלו: הרצון שלו ללקט מסמכים ועדויות מכל הצדדים; משוחחים על עדות שמיעה; אמבר מספר שהוא עוסק כתחביב בהיסטוריה של העם היהודי, כך מספר כי גם הוא השתתף בשיעורים רבים בנושא זה במשך לימודי התואר הראשון; כך מספר על אביו וזיכרונותיו מכיבוש חיפה; השיחה חוזרת לנושא עדויות שבעל פה. כך מסביר כי ברצונו להשוות גרסאות. אמבר נזכר בקרב על חי'ריה. משפחתו, בכפר אז"ר היתה בידידות עם משפחה מח'ריה, ידידות שהופסקה בשל המלחמה. במלחמה עצמה מספר אמבר על כך שניסה לשכנע משפחה בכפר להוביל מהלך של שלום ובשל כך המשפחה הזו נהרגה על ידי אנשי הכפר. הוא חיפש עדויות על המשפחה הזו ולא הצליח]
כך: עד איזו שנה שרתת בצה"ל?
אמבר: עד 1972
כך: מה היה המסלול?
אמבר: דרגתי האחרונה היתה תא"ל, תת אלוף בשנת 1972 אז היו רק שניים עשר, אל תכתוב זו התרברבות. אני מצטט את זה כעניין היסטורי.י [מתאר את מסלול הקריירה שלו מאז 1948 ועד 1972 [כולל הקמת יחידת הונאה בצה"ל].

בוא נעשה דבר הכי קטן [כך במקור, הכוונה בוא נבהיר נקודה אחת],
[ב]טנטורה אני לא הייתי מפקד פלוגה, אני באתי לטנטורה [עוצר] בוא נאמר
אחרת. אני הלכתי לקורס הקצינים הראשון של צה"ל. באזור כפר אז"ר הלכתי
לקורס במטרה להיות קצין, לא בזכות היותי סרג'נט בצבא הבריטי, אלא
בזכות היותי בוגר קורס קצינים של צה"ל. באמצע הקורס ארגנו את החטיבה
למבצע נחשון [מוסיף פרטים על מבצע נחשון]. אני הצטרפתי לאלכסנדרוני
לגדוד 33 ביום כיבוש כפר סבא הערבית.

כך: שבוע לפני טנטורה.

אמבר: כן, והתמניתי לקצין חבלה גדודי, למה? כי הייתי בצבא הבריטי סמל
[מפרט], הייתי חבלן מקצועי. עכשיו הגדוד הזה שאני הצטרפתי אליו הוא
הוקם בכפר אז"ר, אני הכרתי את האנשים,

כך: גדוד 33?

אמבר: כן וכשהיה צריך לפוצץ דברים, אני באתי...אני הולך לפיצוצים, ככה
הצטרפתי אליהם ואחר כך יצאנו לטנטורה [מפסיק] טנטורה, ..אתה יודע מה,
אני לא.. {מפסיק}, אני נתקלתי שם בדברים ש...בוא נעבור,
כך: למה?

אמבר: פשוט בטנטורה עשו מה שעשו, אתה קראת את הספר..

כך: לא, לא, אני לא באתי לשמוע מה שנאמר בספר, אני בהחלט מעוניין אם
נתקלת בדברים, כיוון שבוא נגיד: זה לא שאני חושב שכל מה שעושים
במלחמה מותר והכל זה בסדר, אבל גם במלחמה קורים בדברים, השאלה היא
רק מה הם הדברים שקורים. תראה אני הלכתי לצבא הבריטי מפני שחשבתי
שזה הדבר הכי חשוב בשנת 1942 בתולדות העם היהודי. אחרי שקראתי את כל
הספרות ההיסטורית שבה אני עוסק מגיל 15 כהובי, חשבתי שזה הדבר הכי
חשוב הייתי ציוני כמו אבא שלי, אנחנו חמישה חברים היינו הולכים, בעצם
קיבלנו משכורת בהגנה [מפליג בסיפור] אני מתחיל לספר לך את תולדות חיי
ואתה רוצה..אני התחלתי את זה

כך: בוא תנסה לפרט לי?

אמבר: למה התחלתי את זה?

כך: אני מתאר לעצמי שהתחלת את זה מפני שחיפשת איזו דרך להגיע
לטנטורה

אמבר: לא, למה אני לא מספר על טנטורה?

כך: בוא ספר עזוב, שלמה חמישים שנה עזוב..[מפציר]

אמבר: זה כל כך לא מצא חן בעיני אז, אני רוצה לשכוח את זה,

כך: מאה אחוז אם לא מצא חן בעיניך, עוד יותר סימן

אמבר: הבט הגדוד הלך לתקוף את טנטורה, חיל אחד, מה שמו?, הוא היה קצין
הרכב, תעה בדרך. הוא היה צריך להצטרף אלינו, הוא התקרב לישוב על יד
זיכרון יעקב

כך: [מציע שמות של יישובים]

אמבר: בזה שעבדו בו עוזרות בית, פרדיס, הלך התקרב לפרדיס הרגו אותו
שמה, אז זהו,

כך: בפרדיס הרגו אותו?

אמבר: בשדות המערביים של פרדיס, הכרתי אותו,

כך: אתה מדבר על פריבס

אמבר: שאול פריבס הוא נהרג, הלכו לכבוש את טנטורה, טנטורה היתה

כך: זה היה לפני הכיבוש?

אמבר: זה היה במקביל לכיבוש. [הפסקה] טנטורה הייתה יישוב ערבי על חוף
הים שהיה די מבודד. הדבר היחידי שאני בפעולה הזו עשיתי, היה שמה

מקום בדרך הראשית [שבן] הייתה שרשרת קשורה בין שני צוקים, צוקי כורכר, אני פוצצתי אותה כדי שאפשר יהיה לעבור עם רכב, זה הכל.

כך: שרשרת ממה?

אמבר: שרשרת ממתכת, זה שטויות, לא יריות ולא כלום.

כך: קשורה לשני?

אמבר: מצוקי כורכר שם בדרך. מאז לא הייתי שמה בטנטורה. זה הכיבושים אתה יודע איך היו הלכנו מסביב סביב, עקפנו אותם, לא הייתה להם ברירה, בזה נגמרה המלחמה, לא היו שם קרבות מי יודע מה, וזהו, טנטורה בידינו.

כך: בוא תספר לי בכל זאת מה אתה מנסה לשכוח?

אמבר: שום דבר, אני הפניתי אותך לספר לפני שאתה תבוא אלי, תקרא את הספר.

כך: אתה מתכוון לספר של חטיבת אלכסנדרוני?

אמבר: לא.

[הפסקה בטייפ]

כך: על הספר אין מה לדבר

אמבר: אבל הספר מזכיר פה את טנטורה

כך: כן אבל, תשמע מה שהוא מזכיר [מתבונן בעטיפת הספר] מעניין אני לא זוכר את התמונה הזו. אצלי זה שנים עטוף זה נייר עיתון, אני כבר לא זוכר את התמונה הזו, לא, בוא, מה שכתוב בספר אנו יודעים, אבל בוא נגיד הדברים שכתובים שם.

אמבר: אה, זה אני מקשר, אני הלכתי להילחם בגרמנים, אנחנו אני יודע, הגרמנים היה הצורך הגדול ביותר שקם לנו, אבל כאשר לחמנו, לחמנו בחוקי המלחמה שהחברה העולמית הכתיבה לנו, גם הם לא הרגו שבויים, הם הרגו שבויים סלבים, אבל לא הרגו שבויים אנגלים, גם שבויים יהודים הם לא הרגו, כל אלה שהיו בשבי הגרמני מהצבא הבריטי נשארו חיים, ביניהם [גם] בן-אהרון.

[הפסקה בטייפ]

כך: הפרק בטנטורה מופיע פה. עכשיו פה מופיע למשל: נכבדי הכפר סרבו דחו את תנאי ההגנה, לא חשוב, קודא מתוך הספר: "לא ברור אם תושבי הכפר נצטוו לעזוב או נהגו בהם בדרך עדינה יותר, או רק המליצו בפניהם לעשות כן, מכל מקום אין ספק כי מפקדי החטיבה היו מעוניינים בריקון הכפר, בכל מקרה, חלק מתושבי הכפר גורשו". אין פה שום דבר נוסף. תאמין לי שאני בדקתי את העניין

אמבר: [בודק את הספר]

כך: אתה מתעקש לא להאמין לי? אולי קראת מהרהורי זיכרוןך?

[אמבר אומר משהו לא נשמע]

כך: בוא נשאל מה אתה זוכר שקרה שם לעומת מה [שכתוב]

אמבר: אני לא זוכר שום דבר, הכל כתוב

כך [צוחק], עד כדי כך אתה אפילו..

אמבר: אתה זוכר את ההקדמה שלי על זיכרון ודברים, אז שכח את זה,

כך: שלמה, לא לא, הרי בפרוש אמרנו שאנחנו לא מחפשים מה שכתוב, בוא תגיד על זה כמה מילים

אמבר: הכפר נכבש, לא היה קרב ממשי, והכפר נכבש, אני זוכר שאספו את הגברים, חלק מהם עבר באמת לשמה, ונו העניין גמור

כך: אתה הרי אומר רצחו ערבים?

אמבר: לא כתוב, אני לא אומר

כך: בחייך אנחנו חמישים שנה אחרי זה, אחרי מאה עשרים אתה מתייצב שם למעלה הייתה לך הזדמנות לדבר ולא דברת

אמבר: יש לי כל כך הרבה פשעים בחיים שלי,

כך: אבל זה לא פשע

אמבר: [צוחק] דווקא על זה ישאלו אותי?

כך: מה שאני מבקש בעיקרון, בסך הכול אנחנו רוצים לעלות את הדברים, אני דרך אגב מביא את זה בעניין האקדמי לא הפוליטי כדי ללמוד על עצמנו לתקן את עצמנו, בוא נגיד אולי היו שם דברים שלא היו צריכים לעשות אותם, כמו בעוד כמה מקומות [מפתח על חשיבות המחקר]

אמבר: אני לא חושב שמה שיש לי לספר יש מה ללמוד, מה שקשור למלחמה זה כיבוש הכפר, זה לא היה לא מן מבצע של כוחות עם מעללים של חציית האלפים, הלכו וכבשו את הכפר הכפר נכבש בקלות, כתוב פה חלק מהערבים, התנועה היחידה שהיתה לערבים היתה מזרחה, זה פרדיס אחרי זה היה דין ודברים.

כך: אבל בטנטורה לא היתה כל כך אפשרות של תנועה כי הכפר היה מכותר מכל הצדדים

אמבר: כן אבל נגמרה המלחמה, הפלוגות התחלפו, היו שדות מעובדים

כך: הכפר נכבש ותושבים רוכזו, מה בין זה לבין זה עוד התרחש?

אמבר: לא, לא

[כך צוחק] זה חבל אתה מבין אני מראיין גם ערבים

אמבר: לא אני רציני. אני לא יודע איך אנשים סידרו את העניין. האנשים

שירו, במלחמה יורים, שהם יספרו לך אני לא עד לדברים כאלה

כך: בוא נגיד כמה ממה שאתה אומרת, יותר גרוע יהיה אם אתה לא תספר, ואני אגיד לך עוד דבר, יכול להיות

אמבר: הבט ברגע שאני מדבר, זה עובד [מצביע על הטייפ]

כך: כי אני לא אזכור את הכול

אמבר: ברגע שאני לא רוצה לספר, זה אומר שאני מסתיר משהו, זה אומר

שכיבוש הכפר זה לא מן המלחמות הגדולות

כך: זה אנחנו יודעים

אמבר: לו היית שואל אותי על כיבוש קקון זו הייתה מלחמה גדולה

כך: שלמה בוא, גם אני זוכר גם אני מכיר, אבל עזוב את כל זה, אתה מדבר

אתי במושגים כאלה, אתה יצאת למלחמה נגד הגרמנים, טה טה טה, הגרמנים

גם הם אם כל זה שהם היו הצורך הגדול ביותר, גם הם לא הרגו שבויים

אמבר: לא הרגו שבויים מערביים, רוסיים כן.

כך: הרי יש פה, מזה נובע למה הבאתי לי את המובאה הזאת כי פה כן היה

הרג, אז בוא אני רוצה לקבל ממך מושג, אני רוצה להעמיק את הדברים שאני

שומע מאחרים [מסביר לו מה עשה במחקר עד כה] אני מציע ומפציר בך לא

לעשות חשבון מה יגידו מתי ואיך עברו חמישים שנה ואתם הדור שלכם אתם

האחרונים שיכולים להגיע אליהם ולומר היו כך ולא אחרת [ממשיך בכיוון זה]

לי יש כמה הסברים למה שקרה. אני לא הולך לחפש את הרוצחים

אמבר: בוא אני אגיד לך, אני לא כל כך זוכר, הכוונה הייתה לפנות את הכפר

בפינוי הכפר נפלו חללים, זאת אומרת,

כך: דהיינו?

אמבר: דהיינו, באופן טבעי אנשים נקשרים למקומם, ולא רוצים ללכת, אז

בלחץ של צבא כובש, גרמו לעזיבתם את הכפר, לכיוון מזרח. נקודה. הלאה

כך: ממה שאתה זוכר איזה סדר גודל של קורבנות נפלו אחרי הכיבוש?

אמבר: אני לא זוכר.

כך: כי על השאלה הזו בלבד יש לי 3 עד 4 גרסאות וזה מאוד חשוב

אמבר: נכון. אני באמת לא יודע. אני לא יודע מפני שזה לא מצא חן בעיני, אז

אני פרשתי מן המקום,

כץ: שאתה מתאר לעצמך את התמונה בעיניי רוחך,
אמבר: אני לא יודע אני פרשתי מהמקום, אני לא יודע,
כץ: בעודך שם, אנו מדברים על כמה מאות?
אמבר: לא, זה יהיה חסר אחריות, במקרה זה דין פרוטה כדין מאה.
כץ: בהחלט
אמבר: זה אנשים. אני באמת לא יודע. כי זה לא מצא חן בעיני אז. אבל מאחר
שלא הרמתי את קולי אז, אין סיבה שארים אותו היום.
כץ: לא אז בעידנא דריתחא בזמן מלחמה, אחרי חמישים שנה
אמבר: אני רק אגיד לך עובדות שאני זוכר
כץ: בנסיבות שאז היו, מי שלא הולך אז ירו בו
אמבר: בכל מה שאני אגיד לך בערך לגבי כמות זה יהיה חוסר אחריות כי אין
לי בסיס לגבי הכמות
כץ: בוא אני אגיד לך ככה, בכוון אחר
אמבר אומר לאשתו "אולי תורידי אותו ממני" כץ צוחק]
כץ: למשל, אתה במקרה זוכר אם ראית אם זה היה על פי איזה שהם רשימות,
סלקטיבי, חיפשו אנשים?
אמבר: בשום פנים ואופן
ת: ירו לכל עבר?
אמבר: אמרתי ירו?
כץ: [צוחק]
אמבר: שאני יודע
כץ: אני חוזר ואומר אני לא ועדת חקירה
אמבר: אני הייתי בחור צעיר, שרק הגיע לחטיבה,
אשתו של אמבר: אתה חוקר כמו ועדת חקירה
כץ: לכן אני חוזר ואומר אני לא ועדת חקירה
אמבר: רק שבוע לפני זה הגעתי, לא ראיתי רשימות
[משוחחים על הא ודא בנושא הכיבוד בביתו של אמבר בשל התערבות אשתו]
כץ: מה שאני מתכוון
אמבר: הבט זה נושא הספר שלך? זה חלק ב' של בני מוריס?
[משוחחים על בני מוריס]
אמבר: אני חושב שאנחנו לא צריכים לפרוש את פרצופנו לאורך כל החזית;
אני חושב שאחד האסונות שלנו זו הקשקשת, זה מלבה את הריב בינינו ובין
הפלסטינים,
[משוחחים על הנושא]
כץ: אני רוצה לחזור לענייננו
אמבר: לא, לא אנו עוברים למבצע "שוטר"
כץ: [צוחק], תיכף. תראה בהנחה שמספרים של הקרבנות המקומיים אתה לא
אמבר [קוטע אותו]: באמת אין לי שום מושג
כץ: אני מקבל, אתה אומר שהלכת, אני מאמין לך זה נורא פשוט, אבל אני
רוצה ללכת לדבר אחר, למשל אתה אולי יכול לתאר לי האם כשראית מה
שמותרחש יכולת להבחין באיזו שהיא סיבה מיוחדת שבגללה האנשים
יותר רצחניים, יותר ברוטליים? יותר קטלניים, קרה משהו מיוחד?
אמבר: האנשים האלה אותם החיילים כשבאתי לא כל כך הכרתי, הכרתי את
אנשי החטיבה, כשעזבתי אני יכול להגיד לך שאלה היו אנשים מופלאים.
החטיבה הזו הייתה מורכבת מאוסף של אנשים מופלאים שלהערכתי
ההיסטורית לא נוצלה מספיק במלחמות שזה לא באשמתה, באשמת מפקד
החטיבה ומפקד החזית
כץ: דן אפשטיין

אמבר: אתה מדבר. אולי זו הייתה אסטרטגיה שלא הבנתי, להשקיט את החזית הזו. האסטרטגיים של מדינת ישראל לא חשבו אז, לא הייתה חטיבה שיזמה יותר מדי ככה שלהגיד סרה על האנשים האלה, שהיו אכזרים במיוחד, אני במשך השנים השתתפתי אתם, הסתערתי אתם, כל מעשי הפריצות למתחמים ערבים החטיבה הזו הובילה [עובר למבצע שוטר]

כך: מיד נגיע [למבצע שוטר] מה שאני רוצה להבין או לפחות התכוונתי, אתה ראית יודע על משהו מיוחד שקרה באותו קרב שגרם באמת לאנשים שם לאיזה התפרצות יותר אלימה מן השגרה שהביא לדברים שקרו

אמבר: לא, אני מבין למה אתה מתכוון, לא

כך: אני מבין שלא ראית את זה בקרבות אחרים

אמבר: לפעמים אתה נכנס לקרב ויש לך אבדות ונתפסים לאיזה תחושה שפה קרה עוול, שמה לא. תראה זו היתה תקופה שהייתי בגדוד, לא לא, אני לא יכול להגיד, שהיה כאן איזה מעשה נקמנות, להחזיר את הכבוד הלאומי של מישהו, לא, או שאני לא זוכר, איך אמרת זה הרבה שנים

כך: ז"א לא מספר הקורבנות מן הצד שלנו גרם

אמבר: לא חושב שהיה שם מניע שגרם לכלבי טרף להשביע את רעבונם, לא לא היה שום דבר יוצא דופן בהליכה לכיבוש כפר שהיה מנותק, שלא היה ממש על קו תחבורה, קצת רחוק מקרב התחבורה שהביא לקרב אכזרי

כך: איך אתה בכל זאת מסביר?

אמבר: אני לא מסביר, הייתי נער צעיר, אולי היו אסטרטגיות שאני הבנתי אותם, אני לא יודע, הייתי חדש בחברה הזו

כך: מה שאתה ראית זה היה משהו שאתה יכול להגדיר אותו ככללי שראית אותו על חבורה מסויימת

אמבר: ..לא הייתי אומר שזה היה דבר יוצא דופן באופן מוחלט, באופן חד משמעי לא זוכר נקמנות אנשים נהרגים בקרבות

כך: השאלה היא

אמבר: אנחנו המשכנו מלחמות

כך: זהו

אמבר: קרבות פנים אל פנים כמעט עם כידונים, אבל לא היו לנו כידונים, אני לא זכור קרבות של הרג של נקמנות אנשים נהרגים בקרבות, נהרגו לי בקרבות, אני לא זוכר

כך: זאת אומרת הרג סתמי של אנשים לאחר כיבוש, אחרי טנטורה, אתה לא זוכר שראית

אמבר: אני זוכר שהערבים ברחו, אבל לא הלכנו בצורה כזו שלא נתנו להם מפלט לברוח

כך: אתה רואה פה אולי אקט שהיה משגה מסוים

אמבר: לא, תראה זה פרשנות

כך: אני שואל

אמבר: לא

כך: אתה מוכן לראות בזה איזשהו משגה בעובדה שבעצם היה כיתור מכל הצדדים וגם צד מזרח שממנו יכלו להימלט גם היה סגור.

אמבר: המזרח היה בידנו גם כן, לא רק מבחינת ההתקפה, פרדיס היה בידנו. ליד פרדיס יש רק שטחים ריקים

כך: אם אנחנו מדברים על להימלט מזרחה דרך הוואדיות אפשר להגיע רק לואדי ערה, אבל בעצם העובדה שנכנסים ממזרח מצפון מזרח בים יש גם, באופן טבעי לא היה לאן לברוח

אמבר: לא היה

כך: ואני מבין שבעובדה לא ברחו

אמבר: אולי הסתננו בודדים, לא הייתה בריחה אי אפשר היה לברוח
כץ: אתה יכול לזכור מבחינה כללית של מספרים כמה היו על שפת הים
שאספו את כולם... כמה איזה סדר גודל של 500 1000 1500?
אמבר: מה שאגיד לא מדויק.. פחות מ-500
כץ: גברים ונשים?
אמבר: נשים לא ראיתי, לא זוכר שראיתי
כץ: בוא נשאל את זה אחרת אתה הגעת אך ורק לשטח של בית הקברות או
הגעת גם לחוף הים
אמבר: עד חוף הים
כץ: ובחוף הים לא ראיתי נשים וילדים
אמבר: אני פשוט לא זוכר, התמונות שנחרטו שעדיין בזיכרון הם הגברים בבית
הקברות, אתה יודע מה אני לא בטוח שזה בית קברות גם לא שמתי לב לזה
כץ: כי ברור לגמרי, אתה אומר שכן הגעת גם לשפת הים, אולי הגעת לאחר
מעשה
אמבר: לאחר מעשה, הבט לא הובלתי פלוגה למלחמה
כץ: זהו אני מבין שאתה הגעת לשפת הים
אמבר: לא בתוקף תפקיד
כץ: לא בלהט הפעולה. ומפה ברור ואפשר לציין משהו בצד ההומני שלא
הייתה פגיעה בנשים ובילדים
אמבר: אני בשום פנים ואופן לא זוכר ולא יכול לאשר תופעה כזו
[הפרעה בעניינים אחרים]
כץ: אמרנו ככה פגיעה בנשים ובילדים לא הייתה, אתה בעצם ראית את את
הגברים בבית הקברות ושם ראית את מה שראית
אמבר [לא נשמע]
כץ: אני אשאל אותך ככה, בזמן שהם היו בבית הקברות אתה ראית איזו שהיא
אבחנה ביניהם, הייתה פעולה מאוד לא סלקטיבית, בוא נאמר את זה ככה.
אמבר: שמע אני ראיתי המון אנשים מתים בעולם, ראיתי שמה אנשים מתים,
זהו
כץ: זאת אומרת ששם לא הייתה אבחנה כי היה גם מישהו
אמבר: הבט לא הייתי בגילי אז שהיה, אני ראיתי וזוהי הצידה זהו... אתה נכנס
לניאונסים שאני לא יכול, אתה רוצה שאהיה יפה נפש ואדבר שירה, די עזוב
אותי גמרתי עם זה.
כץ: מחוץ לבית הקברות ברחובות בין הבתים
אמבר: לא טיילתי בכפר, לא חיפשתי בכפר לא טיילתי בכפר
כץ: אתה ראית?
אמבר: לא, מישהו מחברי נתן לי מתנה מן הכפר [מראה לכץ מזכרת מטנטורה.
מי שנתן לי את זה, נתן לי את זה שבור, אולי בגלל זה נתן לי את זה אני לא
לקחתי שלל. אבל מישהו נתן לי את זה
כץ: מה שאני התכוונתי דווקא מעבר לזה, אפילו לזה עדיין לא הגעתי, מה עם
הנשק, אתה יודע משהו על נשק, על חיפושי הנשק, מציאת הנשק לא פגשת?
אמבר: יכול להיות שחיפשו זה לא היה תפקידי, הייתי במטה הגדוד. תשאל
אותי בזו שמה, זה כבר ביזה, אני מניח שלקחו דברים האנשים, יש כאלה
שהתפרנסו מזה, לא פה, במלחמת השחרור זה היה עסק גדול, ביפו השאירו
רכוש יותר גדול, באמת אתה תופס אותי במקום שהייתי בתחילת דרכי בגדוד.
אני לא הייתי מעורה במה שקורה בגדוד
כץ: אני לא צריך להגיד לך דווקא התקופה הראשונה הזו יושבת אצלך טוב,
טוב בעצמות, זה התקופה שעושה רושם על הבן אדם זה הראשית אם היא
טובה היא משאירה רושם טוב אם היא פחות טובה אז רושם פחות טוב

אמבר: אבל את הרושם היא משאירה...אפילו מה שאני לא אומר
כך: זה שאתה לא רוצה להגיד איך אומרים לא אגיד לך שתיקה כהודאה דמי,
אבל אתה מבין אתה התחלת איתי עם תאור זה של הנאצים, שם השארתי אותי
ונתת לי מן אידך זיל וגמור כזה, עכשיו מכיוון שאני כן קבלתי תיאורים
החשוב הוא באמת לדעת האם כאן מפוריזים או שם מפוריזים ואני כבר לא
מדבר על כמות אלא גם על הצורה איך זה קרה, האם למשל ראית אותם
מסדרים אותם בשורה, האם ראית שהם חופרים זה דברים
אמבר: אני מנסה להסתובב סביב העניין, על זה אני לא מדבר, אני מדבר אל
תוצאה מה שראיתי, איך ולמה, לא רוצה

כך: אם כי ראית

אמבר: הייתי שם

כך: טוב אולי עוד נחזור לזה אחרי זה אם אני ארצה משהו

אמבר: אתה מחפש את הנושא הזה או מלחמת השחרור כי אתה נכנס

כך: בתוך זה יש תופעות אנושיות

אמבר: אני לא יכול להצביע על שום תופעה אנושית, שלי הייתה מעורבות
אישית בעסק הזה

כך: אז תדע לך מה שאתה אומר זה מלחמה שחם וחלילה אף אחד לא יעשה
את זה, אבל לצערי אלה הן תופעות מאוד, מאוד שליליות המתרחשות בכל
מלחמה

אמבר: בכל מלחמה

נכך מספר לו על כך ששמע על סיפור אנושי גם בטנטורה על חייל ישראלי
שטיפל באיש טנטורה אחד; [מפליגים בנושא הסיפורים ההומניים של מלחמת
1948; [המשך השיחה על מבצע "שוטר"]

כך: עכשיו אני רוצה להחזיר אותך בכל זאת לטנטורה

אמבר: כן

כך: אז ככה, קודם כל אתה זוכר מה הייתה הסיבה שניתנה ללכת על טנטורה
אמבר: אני זוכר אם מישהו הצהיר? אני מתאר לעצמי שבקבוצת פקודות אם
תשאל אותי בדיעבד היום, מישהו היה צריך לנקות ולהשליט את השלטון
היהודי על כל רצועת החוף, לנקות את השטח מערבים

כך: אתה בעצם מתרשם אם אתה יכול לזכור שזה היה בעצם חלק ממדיניות
יותר כללית

אמבר: כן

כך: לא היה איזה משהו מאוד ספציפי

אמבר: לא זוכר שהיה כתוצאה

תדי: כמו ב"שוטר"

אמבר: שזה היה איזה פרובוקציה? לא, הולכים לכבוש לא הייתה מחשבה כל
כך מעמיקה

[צוחקים] כך: עכשיו תראה בין יתר הסיפורים ששמעתי ואני שוב נותן לך
בתור, מה שנקרא, את הזכות לחוות דעה כדי שאתעשר בעוד חוות דעת, ביו
יתר הסיפורים ששמעתי, ואני הולך לפגוש עוד בן אדם מן הסוג הזה, שמעתי
מן סיפור כזה שמן הדרום הגיעה פלוגה ג' וסיפר לי המספר שברגע מסוים
הערבים הרימו ידיים, ח'טות [כפיות] לבנות, ונכנעו ושהחברה קמו בשביל
לאסוף אותם ולרכז אותם פתח עליהם באש תופת והלכו להם במקום משהו
שבעה שמונה אנשים

אמבר: הפלוגה דתית

כך: שאני לוקח שבכל הסיפור הזה הלכו שניים עשר איש, שזה גם מופיע על
המצבה שיש במקום [בטנטורה] בתחנה לחקר הבית במבנה בית הספר לבנים
האורגינאלי

אמבר: איפה בטנטורה?, אני לא הייתי שם
כך: כדאי לך לבקר זה מאוד מעניין [מתאר היכן המצבה, מבררים שמות וכו'];
חוזר על גרסה ששמע על התקפת זעם בכפר כתוצאה מכך שנהרגו לפלוגה ג'
מספר אנשים אחרי כניעת אנשי הכפר]. קודם על השאלה היא האם בכלל
שמעת סיפור כזה?
אמבר: אני לא יכול לאשר אותו ולא יכול להכחיש אותו כי אני הלכתי. אני
סיפרתי לך אלה היו הימים הראשונים שלי בגדוד הזה. אני הכרתי את בן ציון
עוד מהצבא הבריטי שאז היה מפקד פלוגה ג'
כך: לא פרידן
אמבר: לא, הוא היה מפקד גדוד
[מבררים שם מפקד הפלוגה]
אמבר: אני את הסיפור הזה לא שמעתי אני אוסיף הערה אז מפקדת הגדוד
ישבה רחוק היא לא שמעה יותר מדי יריות, אחר כך שהייתי מפקד פלוגה היו
יותר יריות
כך: שאתה אומר שמפקדת הגדוד הייתה רחוקה יש לך הערכה מתי פחות יותר
הייתה השתלטות על הכפר ומתי הייתה כניעה ומתי מפקדת הגדוד נכנסה
לכפר
אמבר: אני אגיד לך את זה אחרת מפקדת הגדוד, אני שנכנסתי לכפר, הכל היה
שקט ולגמרי אני חשוב שבתקופה ההיא זה היה נורמה
כך: אתה זוכר פלוס מינוס שעה
אמבר: זה היה לפני הצהרים
כך: אם אני אגיד לך 10 או 11
אמבר: אולי יותר קרוב ל-10, זה כבר קרוב לחמישים שנה
כך: 49 בעוד חודשיים
[מדברים על הצלבת עדויות]
אמבר: אני לא שמעתי את הסיפור הזה [מציג לו לפגוש מישהו שהיה רס"ר
בפלוגה ג' הוא היום אלוף משנה מן השרידים של פלוגה ג'; ממשיכים לדבר
על זיכרון]. אין לי שום סיבה שבעולם להכחיש את הסיפור הזה
כך: ולו בגלל הסיבה שלא היית נוכח
אמבר: נכון, אבל למה לא שמעתי על הסיפור הזה, זה מטריד אותי, אולי
שמעתי ופרח מזיכרוני. גם כשזה קרה כמו שזה, לאנשים זה לא מקור גאווה
בלתי נדלה, הרגיזו אותנו ואז רצנו וירינו לכל הכוונים, זה בסך הכל הסבר
כך: אני תומך בך למצוא את הסיבה. אותו דבר אני חייב לקבל בקשר לבית
הקברות, עכשיו אנחנו בסוף אז אני יכול להגיד לך שאני בא לכאן אני רק
צריך לשאול שאלות אם אני אגיד שאני הכול יודע אין טעם שאטריח אותך,
אבל אני חייב על אותו דבר לקבל ממך משהו אחרת לא עשיתי כלום. אני את
הגרסה על בית הקברות מכיר גם מהערבים וגם מהיהודים וקיבלתי תיאורים
באמת - הרי גם לא הופתעתי כשאתה התחלת את הסיפור שהלכת לבריגדה
ללחום בנאצים, כי התיאור שאני קיבלתי הוא של קבוצות של שבעה שמונה
שהעמידו אותם לחפור, ירו נפלו ואלה שהיו אחריהם היו צריכים לחפור ואני
אמרתי לעצמי זוועה, לא יכול להיות דבר יותר נורא ואני לא רוצה אפילו
לחשוב שזה קרה עם אנשים שאני מזוהה אתם בצורה זו אחרת, אבל אני חייב
[ממשיך ומפרט מחויבות לאמת כלפי בנו ומטרת מחקר] ומסיים ב"אנחנו זה
לא הם, והמוסר שלהם הוא לא המוסר שלנו"
אמבר: אנחנו זה לא הם. הדור שלי ידע על השואה, גם אם הוא לא היה חלק
מקרבת השואה, אבל שהוא יצא למלחמה הוא ידע על קרבן השואה
כך: אבל הוא לא ידע את הממדים

אמבר: ידע את הממדים, שהיינו באירופה ידענו את הממדים, היינו צבא כיבוש בגרמניה שרפנו את כל מה שהיה בדרך וגרשו אותנו הבריטים לארצות הבנלוקס, לא ידענו מה היה בשואה? חיפשנו פושעים והוצאנו אותם להורג בבית משפט שלנו, לא ידענו
[תקלה בטייפ]

כך: אתה אומר לא היו אנשי ש"י שאתה יודע עליהם
אמבר: אולי בגדוד היו, שאני הייתי בגדוד לא היו
כך: אתה לא זוכר פעולה שצורפו אלייך זרים
אמבר: לא

כך: בהקשר עם זה ואולי גם לא בהקשר זה, כשקרה מה שקרה בבית הקברות כל הגדוד כל המפקדה היו במקום?
אמבר: [לא נשמע]

כך: אתה זוכר סדר גדול מכוחותינו שהיו באותו מעמד, אתה ראית הסתלקת, אבל היו אנשים אורגניים של הגדוד
אמבר: היו, היו
כך: איזה סדר גודל של אנשים?

אמבר: זה כבר [קוטע]
כך: הרי כל הגברים של הכפר היו שם
אמבר: אני לא עשית מפקד

כך: כל הגברים שנתפסו היו שם, היה צריך להיות איזה כוח שישגיח עליהם
אמבר: הייתה שם פלוגה שלמה, אני חושב, הבט זה פרטים שאינך יכול לדייק בהם

כך: ברור, זה קרה שכל המפקדה של הגדוד היה בתוך הכפר
אמבר: לא יודע להגיד לא הייתי צמוד למג"ד
כך: אבל בסך הכל הכניסה לכפר הייתה של כל המפקדה
אמבר: כן

כך: הם היו, בזמן שבבית הקברות
אמבר: כן נשארו שם כמה שעות, הייתי באזור של מפקדה
כך: אני אציג את זה אחרת, לא ייתכן שפלוגה מהגדוד הייתה בבית הקברות ועשתה מה שעשתה והמג"ד לא יודע, זה בכלל אי אפשר לעלות על הדעת
אמבר: אני מניח שלא ייתכן שנורו שמה אנשים בלי שהמג"ד יודע, לפחות מתוך הבנה שהמערכות הפוליטיות בתוך הצבא אני לא מקבל את האפשרות הזו

כך: זה לא ייתכן
אמבר: אני הכרתי את בן ציון זה שהיה מפקד פלוגה היה אדם מוסרי נלחם בצבא הבריטי היה אדם כהלכה

כך: רגע ממה שאתה אומר עכשיו אני יכול להבין שזה לא היה הוא בבית הקברות

אמבר: לא יודע, אני לא יודע מי היה המ"פ של ג'
כך: מי היה המ"פ בבית הקברות

אמבר: אני לא יודע לא הכרת את המ"פים אז, אני באתי בכפר סבא, שהייתה 14ב- במאי ביום הכרזת העצמאות של בן-גוריון [מפליג בסיפור כפר-סבא ומקומו בפלוגות, ומה הקשר, באופן עקרוני, בין מפקדת גדוד לפלוגות, אמבר מבקר את העדר הקשר הישיר בין מפקדת הגדוד לפלוגות, מדברים על כיס פלוגה]

[תחילת השיחה על הטייפ]

כך: כשאנחנו מדברים על עוד מקומות השאלה אם ב"שוטר" [מבצע "שוטר"
ביולי 1948] גם היית?

ויתקון: לא

כך: אום זינאת במקרה

ויתקון: לא

כך: אז אנחנו מדברים על טנטורה

ויתקון: באום אל-זינאת הייתי אבל בצעירותי בטיול, זה ליד גבעת עדה, זה
כפר של מרצחים מנוולים

כך: כן

ויתקון: זה ליד גבעת עדה

כך: זה אני יודע אבל לא ידעתי שזה היה כפר של מרצחים מנוולים
ויתקון: תראה בגבעת עדה במאורעות 36-39 רצחו חמישה אנשים או ילדים,
אני לא יכול להגיד לך, אני זוכר על מרפסת בית בגבעת עדה והמרצחים
האלה באו מאום סינדיאן או מאום אל-זינאת, אני לא זוכר בדיוק מאחד משני
הכפרים האלה, היו שם שני כפרים, מרצחים לא קטנים
[שיחה טכנית על הטייפ. כך מסביר את מטרת עבודתו; מסיים בניתוח של ספרו
של בני מוריס וכיצד עבודתו מתקשרת לנושא].

ויתקון: [מתייחס לספרו של מוריס] לא מתוך עודף אהבה אלינו

כך: למה? תראה כולם יודעים גם הוא דברים שקרו בזמן מלחמה הם קרו הרבה
פעמים בלחץ ובהשפעה של המלחמה, מכאן להגיד אוהב או לא אוהב זה
מרחק, מה אנחנו למדים, הרי בעיקרון גם בטנטורה, תכף עוד נגיע, גם
במקומות אחרים קרו כל מני דברים

ויתקון: הו הא! בטנטורה אני לא יודע אם אתה יודע! אבל לא ממני תדע

כך: אני יודע, חלק מן הדברים אני כבר יודע, אבל מה אני אומר, הדברים

האלה לא קרו מרצון, פה ושם, יש פה אנשים והתעללו

ויתקון: תשמע אם עשו צימס מן הסיפור ההוא בסיני, עם האידיוט הזה שמצא
לו זמן לדבר

[הפרעה בענייני משרדו של ויתקון]

כך: מה שאני רוצה להגיד בכל הסיפורים שגם אחרי, אבל אני מדבר כעת על
1948, אני מגלה פנים לכל הכיוונים היו פשלות היו מנוולים שהתאכזרו ועשו
דברים נוראים אבל היו גם דברים אנושיים מרתקים

ויתקון: נכון היו כאלה וכאלה אני מקרוב מכיר, בפלוגה שלנו היה בחור

שנהרג בכולה שהוא אנס ערביה ושרף את גופתה

כך: שם, בטנטורה

ויתקון: לא בכולה. הוא נשפט למאסר והוצא ממאסר בגלל שהיו חסרים שם
אנשים והוא נהרג שם [בכפר] כולה. לימים פגשתי את אחיו בתור עובד בית
משפט ועשיתי אלוהים מאחיו, כי זה היה האח הבכור, מה אני אספר לו איזה
נבל היה אחיו. והיה לנו מ"פ גם הוא כבר איננו בחיים,

כך: מי זה?

ויתקון: בטנטורה, שלימים היה איש גדול במשרד הביטחון, הוא במו אקדחו

הרג ערבי אחד אחרי השני כי הם לא הסגירו את הנשק, אני לא יודע אם

יודעים עד היום איפה הנשק שלהם, את עיקר הנשק שלהם הם לא הסגירו,

החביאו את הנשק. כי נשק היה משמעותי שיהיה לנו ומשמעותי שלא יהיה להם. הם החביאו את הנשק את עיקר הנשק לא תפסו להם, המון כלים ואת העיקר לא תפסו. ירו עלינו מהמון כלים, הוא ירה בהם אחד, אחד, בפרבלום שלו והרג שמה, לימים היה איש גדול במשרד הביטחון
כץ: מי זה שהיה במשרד הביטחון?
ויתקון: היה סמנכ"ל משרד הביטחון יהודי בשם נחמן כרמי שנפטר מסרטן בשנת 1970.

כץ: מה כרמי מפתח תקווה?
ויתקון: לא הוא אורי כרמי. אמנם הוא היה באלכסנדרוני אך אין לו קשר לעניין, היה היהודי
כץ: גם אורי כרמי היה באלכסנדרוני?
ויתקון: בגדוד 32
כץ: אה גדוד 32 זה פחות מתאים לי אני צריך בעיקר 33
ויתקון: היהודי ההוא נחמן כרמי עשה מה שעשה, מתוך כוונת טהורות כדי לאתר את הנשק שירו עלינו במסות גדולות, הוא היה קצת מופרע זה היה עוד סימפטום למופרעות שלו .

[כץ חוזר להסבר על ההיסטוריה שבעל פה ומשוחחים על מבצע "שוטר"]
תוך כדי שיחה על "התנהגות פרימיטיבית" בשדה הקרב {
כץ: בגלל עניין הפרימיטיבי אני הבנתי למשל שבמבצע כמו "נמל" [מבצע כיבוש טנטורה], אני הבנתי שהכוחות באו מכמה כוונים
ויתקון: בוודאי

כץ: אני גם מבין שהיה גם רגע, רגעים מסוימים בכל הלילה הזה שלא היה ממש קשר
ויתקון: היה ברדק
כץ: ואז אני מתרשם שאולי למשל אנשים שבאו מצפון לא יודעים כל כך מה היה בדרום ולהפך
ויתקון: בוודאי שלא יודעים

כץ: או!
ויתקון: מי שיודע זה מקסימום במטה הגדוד או מקריאה אחרי זה [משוחחים על בן ציון פרידן, מפקד הגדוד]

כץ: אתה מאיזה כוון הגעת?
ויתקון: מן המזרח מהקטע של בית הספר
כץ: אתה יודע מה יש שם עכשיו?
ויתקון: כן מחלקת ניסיונות של רשות הדיג
כץ: איזה מבנה אדיר

ויתקון: זה היה מבנה אבן טוב מאוד, זה היה בית ספר
תי: גם היום יש שם בית ספר

ויתקון: זה היה כנראה כפר עשיר מאוד, לא היו שם חושות חימר שמצאנו בכפרים אחרים, היה מבנה אבן עם גגות שטוחים בטונים, יחסית היה כפר עשיר

כץ: אתה אומר שבאת מכוון מזרח היו איזה בעיות בדרך
ויתקון [צוחק] המ"פ איבד את הפלוגה היו פצועים, מטה הפלוגה איבד את המחלקות, היו לנו פצועים, היה לנו חובש בשם יפרח והוא הלך לאבוד צעק "יפרח, יפרח", היה לילה בהיר כמו אור יום ואנחנו הלכו בתוך השדה ואנחנו בלטנו להם והם ירו עלינו כמו במטווח, אם היית שם.. הירח היה להם בגב והם ירו בנו והרגו לנו בלי פרופורציה למרות שזה היה אמצע הלילה, הקמה הייתה צהובה בהירה ואנחנו כנראה בלטנו קצת כהים וצלפו עלינו והיו לנו פצועים בלי שום פרופורציה בשל שזה לילה

כך: כמה פצועים אתה מעריך?

ויתקון: אני לא יודע

כך: הייתם מאה איש

ויתקון: פלוגה

כך: פלוגה זה נייד

ויתקון: זו הייתה פלוגה של שישים שבעים אני מעריך. אבל היו לנו פצועים אנחנו סחבנו פצוע ותוך כדי סחיבת הפצוע שניים מן הסוחבים נפצעו אחד מהם נפטר. הבעיה הייתה איסוף הפצועים היה במשטרה בזיכרון, אנשים שאז נפצעו החבר שלי שנפטר לא היה מת עם השירות הרפואי של היום
כך: האיסוף היה בזיכרון?

ויתקון: פרק א היה בזיכרון, משם לקחו אותם למד"א בנתניה וממד"א בנתניה לקחו אותם [מאריך בנושא]. היה לנו בפעולה הזו 11 הרוגים

כך: 12 לפי המצבה

ויתקון: יכול להיות

כך: אבל זה מכל הצדדים

ויתקון: יכול להיות אבל זה הרבה בשביל פעולה כזו

כך: פצועים אני מבין היו מספרים אחרים לגמרי, לפי התיאור שלך זה רחוק מ

-12

ויתקון: בפלוגה שלנו 4 או חמישה ושני הרוגים

כך: פלוגה ב'

[ויתקון מונה שמות]

כך: כמה פצועים אמרת?

ויתקון: אני לא יודע 5 או 6 פצועים 21- הרוגים אולי 3

כך: אפשר לאמת את זה

[דנים בשמות האנשים ובנסיבות מותם של 2 חיילים בג'יפ]

כך: כן מבחינת מהלך העניין מתי את הגעתם איך זה הלך?

ויתקון: הפלוגה שלנו התכנסה עם אור אחרון ליד הכביש הראשי היה שם מבנה של מעיין צבי, צפונה למוסך, משהו עם מטעים אני לא זוכר, מחסן כזה, יצאנו בערך הייתי אומר ב23- במאי באור מאוחר אני מעריך 9 או 10, כל המרחק מן הכביש הראשי לטנטורה הייתי מעריך את זה בשניים או שלושה קילומטר. הבעיה התחילה מזה שגילו אותנו מוקדם, ונדמה לי שאחת הפלוגות האחרות או פלוגה א' בצפון או פלוגה ג' בדרום הייתה להם היתקלות מוקדמת

כך: עוד לפניכם?

ויתקון: כן, הכוח הזה שהיה על בית הספר היה ערני ואז הם ראו אותנו בשדות

כך: כן ואתם בעצם באותו שדה שמתחת לבית הספר הגעתם משהו כמו שעה

אחרי היציאה

ויתקון: בסדר גודל של שעה, היו גם בעיות עם הנשק זה היה הנשק הצ'כי החדש, השדות היו רטובים מלחות או מטל [מתאר בעיות טכניות] זה גם לא תרם לעניין שבוע לפני כן בכפר סבא עוד לא היה לנו הנשק החדש [מספר על הגעת הנשק והאמון בו; דנים בתיאור כמה מהלכים טקטיים בקרב; בשמות ההרוגים היהודים בטקסי יום הזיכרון שלהם; שיחה על רמת הצבא אז; מספר שבסוף הקרב הוא הלך להזעיק עזרה לפצועים, ישן בלילה בזיכרון וחזר למחרת עם כיבוש הכפר; משוחחים שוב על מבנה בית הספר אז והיום]

כך: מה אתה שמעת שחזרת?

ויתקון: ההוא נהרג זה נפצע, על מה מדברים כל הזמן וחיפשו תרנגולות בשביל לעשות ארוחה זו הייתה פרוצדורה רגילה ונפלו מעייפות, במשך

הצהרים החליפו אותנו, החי"מ, חיל מצב המבוגרים יותר, כל כפר שהינו
כובשים היו באים החי"מ
כץ: חפ"ש [חייל פשוט] מה שנקרא במושגים שלנו
ויתקון: חיל מצב, זה היו המגויסים המבוגרים
כץ: מה שנקרא בוגרי ההגנה של שנות השלושים הנוטרים
[דנים בנושא הנוטרים]
כץ: ממה שאתה הספקת עוד לשמוע ולדעת איזה עוד דברים אתה זוכר אתה
ראית או שמעת?
ויתקון: הייתה הסתערות על בית הספר, בית הספר היה מוקד ההסתערות, היו
שם מקלעים מוצבים על גג בית הספר, בהסתערות הזו נהרגו לפחות שניים
[דנים בשמות]
כץ: ואחר כך אמרת ניסו לחקור את השבויים
ויתקון: לגבי השבויים אני לא זוכר
כץ: אבל איך אתה זוכר את המעמד הזה זה היה בבית הספר במקום אחר
ויתקון: כשאני הגעתי זה היה אחרי, רק מה שהחברה דיברו במו עיני לא
ראיתי את זה
כץ: למשל אתה הגעת זה היה משהו כמו 7 בבוקר
ויתקון: משהו כזה
כץ: והכפר כבר נפל?
ויתקון: כבר לא היה ירי, הכפר היה בידי הגדוד
כץ: כבר לא היה ירי אתה מתכוון כל הבתים הכל היה בעצם מטוהר
ויתקון: לא יודע אם טיהרו לא ירו הכפר שלט בכפר, יכול להיות שהיו כאלה
שהסגירו את עצמם אחרי זה, אני לא יודע, אבל 7 או 8 בבוקר זה היה כבר
אחרי עסק
ת: אתה עוד הגעת למשל לאזור שבו ריכזו את המקומיים
ויתקון: לא, בחצר בית הספר לא היו מקומיים, היתה הפלוגה שלנו שכבו שמה
על הרצפה על הדשא לנוח שם
[הטייפ נתקע]
[שיחה שוב על הטייפ]
כץ: טוב התחלנו להגיד אתה לא ידעת על פלוגה א' או על פלוגה ג',
ויתקון: לא ידעתי הייתי חפ"ש
כץ: כן השאלה בתור חפ"ש מה ראית מה שמעת?
ויתקון: שום דבר, הפלוגה הייתה עולם סגור בפני עצמו
כץ: מה אתה זוכר על הפלוגה שלכם
ויתקון: אני זוכר שלאחר מעשה רבצנו בבית הספר חיכינו שיחליפו אותנו,
דיברו כל מני דיבורים על חקירת שבויים, אבל אני לא ראיתי
כץ: כן אבל ממה ששמעת?
ויתקון: שחקרו את השבויים, וגם שירו בהם וחיסלו חלק מהם, וגם אז לא
הסגירו את הנשק, ואני זוכר שזו הייתה נקודת מפתח, שהם לא הסגירו את
הנשק, רצו לדעת איפה הנשק, אחר כך היו שמועות שמצאו אותו בים, כל מיני
שמועות, מה באמת היה אני לא יודע
כץ: אתה זוכר ששמעת גם על מקרים אחרים של כל מני היתקלויות אחר הקרב
ויתקון: לא
כץ: בוא נגיד ככה בתקופה שעברה אחרי אותה פלוגה שלכם נשארה אורגנית
לפעולות אחרות
ויתקון: בוודאי [מתאר את פעולות הגדוד במלחמה; מספר שתמיד תקפו בשבת
כי סברו שהצד השני אינו חושב שיתקפו בשבת; שיחה על הא ודא]

3. יוסף גרף
מורה דרך בגדוד 33 בפעולת טנטורה

[תחילת השיחה על הביוגרפיה האישית של יוסף גרף]
כץ: לצבא לא גויסת?
גרף: הייתי בן יחיד במשק גדול והתנדבתי לכל מיני תפקידים
כץ: בפעולת טנטורה?
גרף: הייתי מורה דרך
כץ: של איזו פלוגה אתה זוכר?
גרף: לא
כץ: מאיזה כוון באתם
גרף: מכוון דרום, פלוגה ג' אני חושב. שמה הם הניפו את את הח'טות
[כפייה ערבית] הדגלים הלבנים, הערבים...ואז הצבא בא לקראתם והם פתחו
באש והרגו
כץ: לא בסך הכול הרוגים היו שם שניים עשר
גרף: אולי עשרה
כץ: איך אתה קורא לזה? ח'טות
גרף: כן הכפיות. ואז הבחורים התרוממו התחילו ללכת ואז הם פתחו באש.
והרגו עשרה שניים עשר אני לא זוכר
כץ: טוב בוא נגיד שנפצעו יותר משנהרגו
גרף: כן נפצעו עוד אבל אני מדבר על הרוגים בעיקר, אחר כך הייתי בכיבוש
הכפרים האלה
כץ: רק שניה, אתה זוכר מבחינת לוח הזמנים מתי זה קרה, פחות או יותר?
[גרף נותן תאריך]
כץ: לא מבחינת השעה, זה היה בין ה-22-23 במאי אבל אני מבין שיצאתם
לפעולה בלילה
גרף: לא אני הייתי במשטרת זיכרון ואז צלצלו מן הצבא לשלוח להם מדריך
ואז אני נסעתי הגעתי אליהם למפקדת
כץ: איפה מצאת אותם?
גרף: לפני הכפר
כץ: במבואות הכפר או מדרום לכפר?
גרף: מדרום לכפר
כץ: בעצם אפשר להגיד שאתה הוזעקת?
גרף: כן
כץ: כי הם לא מצאו את הדרך
גרף: הם רצו איש שיודע יותר פרטים, הם כן מצאו את הדרך, אבל הכפר היה
גדול, היה כפר ענק טנטורה
כץ: כמה ענק?
גרף: כמה אלפי תושבים,
כץ: כמה אלפי תושבים
גרף: כן, כולם ברחו למובלעת של עין ג'זאל, [עין איילה של היום] אתה יודע
כץ: כן לעין ג'זאל תכף נגיע, אתה בערך זוכר מתי הזעיקו אותך
גרף: לפנות בוקר
כץ: נניח משהו כמו שתיים שלוש?
גרף: לא יותר ארבע

כך: ארבע, והובלת אותם לכניסה לכפר
גרף: כן, ואז הם הרימו דגלים לבנים, הכפיות, החיטות
כך: רגע לפני לא היה קרב?
גרף: לפני כן היו חילופי אש, כן בטח, היו חילופי האש, החברה שלנו שכבו,
ירו ענו ביריות ואז הם הרימו את הדגלים הלבנים
כך: כמה זמן היו חילופי אש?
גרף: אני באתי בתוך חילופי האש בזמן שהייתי שמה חצי שעה שלושת רבעי
השעה
כך: עוד שאלה אתה זוכר, ממה שאני מבין הנפת הדגל הלבן הייתה סביב
השעה חמש
גרף: משהו כזה, תחילת האור
כך: אור ראשון?
גרף: כן. אני דווקא צעקתי לחברה על תתקדמו רגע, הם לא שמעו לי קמו
וחטפו ואז הסתערו עליהם והרגו כמעט את כולם
כך: כלומר בתגובה על הירי כלפיהם הסתערו כולם קדימה
גרף: כן, והרגו כמעט את כולם
כך: שזה בערך, אתה זוכר מספר? 20 או חמישים
גרף: לא, אני חושב שבסוף ספרו מספר 140 או 150, כל הצעירים,
כך: המספר הזה זה הרוגים בקרב עצמו
גרף: תוך כדי הכיבוש, היו הרבה הרוגים שירו בהם בבתים בתוך הכפר
כך: מה זאת אומרת?
גרף: ירו באנשים, ראו בן אדם לא ניסו לבדוק אותו וירו בו ישר
כך: לאחר כניעה בעצם?
גרף: לא הייתה כניעה בעצם, זה היה כיבוש
כך: לאחר הכיבוש היו עוד כל מיני כאלה שירו הרגו פצעו. זה היה משהו
מאורגן או משהו ספונטני
גרף: זה צבא. אני יודע דבר אחד, אני נכנסתי לבית של ערבי, וראיתי אותו
שוכב, מכוסה בשמיכה הרמתי את השמיכה ממנו ראיתי שהוא פצוע ברגל.
הבנתי שהוא היה בקרב ונפצע, תוך כדי כך ראיתי כמה כדורים שמה שאלתי
אותו איפה הרובה הוא אמר לי מתחת לסף של הטאבון אתה יודע מזה טאבון
כך: תנור אפייה
גרף: הוצאתי את הרובה ואז נכנסו כמה בחורים וירו מיד
כך: אתה לא ידעת בדיוק מה העניינים הם נכנסו וגמרו אותו
גרף: [צוחק] כן ידעתי מה העניינים
כך: זאת אומרת עוד לא הגעת לרובה אפילו
גרף: לא הגעתי בדיוק לרובה, שהם נכנסו הרובה היה כבר בידי
כך: אבל אתה לא הספקת כלום לעשות, הם הקדימו
גרף: לא, אני לא הייתי עושה לו, אני לא מסוגל להרוג אדם ששוכב פצוע, הם
היו חברה צעירים
אני הייתי אז בן 25
כך: נו היית יכול להיות הסבא שלהם; הרוב היו בני 18
גרף: אפילו 16 ו-17
[שיחה על הא ודא]
כך: זאת אומרת מקרים כאלה היו בכל הכפר?
גרף: כן
כך: אתה ראית מה שהוא יותר מאורגן, מבחינת הוצאות להורג?
גרף: לא, לא

כך: כי מתהלכים סיפורים ואני לא יודע מה נכון ולא נכון שבאיזשהו רגע, מדברים על יעקב המוכתאר שברגע מסוים, ואני לא בטוח אם זה ביום הקרב או למחרת
גרף: זה היה יומיים
כך: שמה?
גרף: שהוא בא לשם?
כך: כן
גרף: והוציא זהב
כך: לא אני בא לספר לך סיפור אחר, שמקומיים סיפרו לי, חלק סיפרו לי את זה על הקבורה וחלק עוד ביום של הקרב עצמו, שירו באנשים וחלק מהמספרים סיפרו על זה שחלק מן האנשים קברו קבר לחללים והתארגנו גם לקבור אותם ובאותו רגע נכנס יעקב המוכתאר עם עוד מישהו כנראה, ראה מה שראה כוון נשק לראש של החייל או למי ששמה היה אחראי לעניין, אם אתה יורה במישהו אתה הראשון שיורד לבור
גרף: הוא לא היה גיבור גדול בשביל לכוון נשק
כך: אה לא? זה מעניין
גרף: אני מאמין שרוב ההרוגים היו בפלוגה ההיא
כך: פלוגה ג'
גרף: כן שהם חטפו את האש אחרי הרמת הדגלים הלבנים, האנשים היו מטורפים, זה גם טבעי. רוב ההרוגים היו מהם. מאלה שנכנסו מן הצד הדרומי. מן הצד הצפוני נכנסו אנשים גם כן, אבל.
כך: כי על הסיפור הזה שזכרונם, מישהו דיבר גם על מעיין צבי, אבל מכיוון שרוב האנשים לא חיים, אני לא יכו לאמת זה, אמרו לי שמות, כל שם שאני שואל אומרים לי קח פגיון חפירה ולך לבית הקברות לחפש, הסיפור הזה על ההצלה, כאילו על מניעת ההרג חוזר אצל הרבה אנשים
גרף: על אפשטיין?
כך: ואחרים
גרף: אפשטיין הוא יהודי שידע יפה לגלגל לשון
כך: תראה אז אולי הוא היה נוכח כשמישהו אחר כוון נשק אבל זה היה בהשראתו, כי אותו הכירו
גרף: לא
כך: ומגלגול הלשון נהיה "פרמה"
גרף: הבט מה שהיה, זה שאני אומר לך הפלוגה הזו שחטפה את 12 ההרוגים, הם היו כמו מטורפים, אחרי שהרימו דגלים לבנים והם פתחו באש, החברה האלה השתוללו ובצדק לפי דעתי
כך: אתה בכל אופן לא זוכר ששמעת סיפור כזה על הצלה לאחר מעשה
גרף: לא, אני יודע שהוא בא אחרי יום יומיים עם אנשים שברחו לפרדיס והם החביאו זהב כסף בחול, הוא הלך אתם והוציא את זה ולקח לו חצי
כך: עזר להם מה שנקרא
גרף: כן דאג לעצמו, היה עוד יהודי אחד שהיה יליד טנטורה
כך: יהודי יליד טנטורה?
גרף: כן משפחת ברונשטיין שהאבא שלהם, מרדכי, שהם הסתכסכו בכפר הוא היה המוכתאר שלהם הרבה שנים, היתה משפחה יהודית אחת והוא היה המוכתאר של הכפר [המשך השיחה על המשפחה וסכסוכי החמולות]
[שיחה על מבצע שוטר]
כך: אתה זוכר עוד איזה משהו שנאמר ששווה לספר אותו
גרף: לגבי מה?

כך: לגבי היישובים הכפרים האלה, מה אתה זוכר למשל אחרי הכיבוש, אחרי שהפלוגה שלך כבשה את הגזרה עצמה ונכנסה לכפר עצמו
גרף: בטנטורה?
כך: כן, מה אתה זוכר מבחינת האירועים
גרף: לא הייתה הפלוגה שלי, הייתי מורה דרך
כך: ברור אבל השתייכת אליהם
גרף: אני אומר לך החברה האלה, הפלוגה היא, שחטו
כך: באמוק
גרף: כן
כך: ברגע מסוים
גרף: אני אומר לך שכב אדם פצוע פה [מצביע על הרגל כנראה], אספתי כדורים שאלתי אותו איפה הרובה, איימתי עליו בסטן אמרתי לו אני הורג אותך, אז הוא אמר לי שזה מתחת לטאבון, מצאתי את הרובה, מפורק
כך: הוא היה מפורק אפילו
גרף: הוא היה בתוך שק, בתוך האדמה הוא היה, עם חגורת כדורים, לבשתי את חגורת הכדורים, הייתי בלי נשק אפילו, היה לי סטן שלקחתי מהם
כך: ואז נכנסו אלה שנכנסו
גרף: אלה מן הפלוגה היא שנהרגו להם או נפצעו להם, הם
כך: אני מבין שזו הייתה הפלוגה הדתית
גרף: אני חושב שהם היו בצפון או במזרח
כך: עכשיו שנגמר העניין, שפחות או יותר הכפר היה כבוש היה איזה ריכוז של אנשים
גרף: החברה כל אחד נכנס לבתים כל אחד לקח קצת שלל
כך: כן אבל ברגע מסוים מה קרה עם כל האוכלוסייה
גרף: תוך כדי הכיבוש כולם כבר הלכו לעין ג'זאל ופרדיס, הם ברחו דרך השדות, רוב האוכלוסייה
הכפר היה גדול היה בו הרבה אנשים
כך: כי היה גם איזה שלב לפי סיפורים של אחרים, שכן היה איסוף של אנשים לא כולם הספיקו לברוח
גרף: כן אבל כמה, היה איסוף של אנשים אבל לא גדול
כך: מה עשו עם האנשים שנשארו
גרף: לקחו אותם למחנה שבויים ליד הרצליה
כך: את כולם, את הנשים
גרף: את כולם אני חושב, אחר כך הפריזו והחזירו לפרדיס את הנשים. מי שרצה ללכת. היו כאלה שלא רצו ללכת. היו בפרדיס הרבה מטנטורה, אלה שהביאו לפרדיס היו בעיקר אנשים שהיה להם זהב בחצרות כסף וזהב
כך: לפי איזה מפתח מיינו אותם?
גרף: אני אומר לך רצו לשלוח את כולם לצד השני, יש חלק לא רצה, בעיקר אנשים שהיה להם כסף וזהב בחצרות
כך: וזה עמד ככה שמי שלא רצה, לא הלך
גרף: כנראה אפשטיין זה ובורנשטיין זה הלכו אתם לכפר והוציאו את האוצרות שלהם, היה שם הרבה זהב וכסף, הטמינו את זה בחול בחצרות [שיחה על הא ודא]
כך: אתה זוכר משהו על איסוף של נשק שהיה להם בטנטורה?
גרף: הצבא לקח
כך: כלומר הם הסגירו את הנשק, כי אתה נתקלת בבן אדם אחד שהחביא את הנשק, אחרים לא החביאו

גרף: יכול להיות שהחביאו, הצבא לקח הכול, עד כמה שאני יודע. הייתה שם יחידה שנשארה בכפר.

כץ: זאת אומרת יחידה מתוך אלכסנדרוני

גרף: כן שנשארה בכפר והם אספו. אני חושב שהם נתנו לאנשים בפרדיס לקחת את הכסף

[סוף הטייפ]

כץ: אתה אומר שהתירו להם להיכנס לכפר לקחת את הכסף והזהב שלהם תמורת הסגרת הנשק

גרף: אני חושב, אני לא בטוח

[קטע לא ברור בטייפ]

[מברר אם מכיר אנשי טנטורה היום; גרף מספר שלפני המלחמה היחסים היו סבירים; כץ מברר אם הלוחמים הגיעו גם ברכבת.]

גרף: אני ידוע שאנחנו אנשי האצ"ל באנו שבוע לפני הקרב ודרשנו מן הכפר להתפנות

כץ: כתוצאה ממה, לא קרה משהו מיוחד

גרף: לא אני ועוד מישהו נכנסנו עם שתי סוסות לכפר

כץ: זה היה עשרה ימים קודם

גרף: עשרה, נכנסנו עם שתי סוסות הלכנו לאחמד אל-חאג', הלכנו אליו הביתה, השתגע שראה אותנו

כץ: למה? כי אז הייתה כבר מלחמה?

גרף: כן, נכנסנו, ישבנו אצלו אמרנו לו את מה שאמרנו. ואז הוא הוציא אנשים שלקחו אותנו עד ליציאה מן הכפר

כץ: הוא נתן לכם תשובה שלילית

גרף: הוא לא נתן שום תשובה לא חיובית לא שלילית

כץ: כאילו לחשוב

גרף: כן הוא הוביל אותנו עד למבואות המזרחיות, ממה כבר הגענו לתחנת הרכבת זיכרון

כץ: אבל היתה פעולה אלימה מסביבכם

גרף: לא לא ראו אותנו, היה ידיד טוב של .

כץ: היתה גם השתתפות של אנשי האצ"ל בפעולה עצמה?

גרף: לא

כץ: אז היתה משלחת עצמאית, בלי שום קשר לצבא

גרף: כן הם פעלו על דעת עצמם, אמרו להם שיעזבו את הכפר

[שיחה על מקומו של האצ"ל; כץ חוזר ומברר אם גרף מכיר את שמשון משבץ או אריה ניידרמן גרף מכיר אבל אינו יודע על חלקם]

4. יואל סולניק

יליד אנגליה

פלוגה א' מסייעת חבלה, גדוד 33

[שיחה על הביוגרפיה האישית]

כץ: בוא תספר לי מה אתה זוכר על הקרב טנטורה?
 [מסביר איך התפזרו שלוש המחלקות של הפלוגה שלו, ומבקש לספר על משהו שקרה לפלוגה א']

סולניק: למה התחלתי בסיפור הזה, כי שם היתה פשלה, היה מ"מ אידאלה, שיצאו אליו או שלושה או ארבעה ערבים עם ידים למעלה חמושים עם רובים
 כץ: היה מ"פ או מ"מ?

סולניק: זה מה שאני לא זוכר נדמה לי שהיה מ"מ
כך: מה היה שמו?
סולניק: אידאלה זה מה שאני זוכר מגבעתיים
כך: הוא עוד חי היום?
סולניק: לא, שמה הוא נהרג, זה הסיפור שהיה שם, הוא הלך לקבל אותם, את
השלושה או הארבעה
כך: רגע נכנעו מולו 3 או 4 ערבים?
סולניק: עם הרובים כלפי מעלה
כך: עם הידיים למעלה?
סולניק: חמושים ברובים
כך: שהם החזיקו אותם למעלה גבוה
סולניק: שהתקרב אליהם מרחק של, זה ראיתי מרחוק עם המשקפת, מרחק של
15 או 20 מטר, מה שהוא כזה,
כך: התקרב אליהם
סולניק: הם הפנו אליו את הרובים והרגו אותו
כך: על המקום?
סולניק: על המקום. ואז התחיל הקרב האמיתי על טנטורה
כך: אני מוכרח לברר אתך באיזה צד של טנטורה זה קרה
סולניק: זה שאני מדבר אתך הוא בא מכוון מזרח למערב
כך: אז זה פלוגה ב'
[מנסים לברר איזה פלוגה לא מגיעים לאיזו שהיא מסקנה נחרצת]
כך: זה קרה אז בפלוגה ג'
סולניק: כן
כך: ראיתם משהו בכפר?
סולניק: בכפר הייתה תנועה של בריחה כל הזמן ניסו לעלות על סירות, לכוון
חיפה
כך: זה ראיתם?
סולניק: כן, כן
כך: באיזה שעה זה קרה בערך?
[מבררים שעות]
כך: מה שאתה אומר אתם ראיתם תנועת בריחה של ערבים דרך הים
סולניק: בסירות, לא סירות כמו שיש היום
כך: כל הקרב התקיים בשעות יום
סולניק: אני יכול להעיד רק על מה שקרה עד שנפצעתי, אחר כך פינו אותי
[אחר הצהריים]
כך: לזה עוד נגיע, כשקרה מה שקרה עם אידאלה
סולניק: אז למעשה אנחנו התחלנו להתפרץ
כך: זהו, זה מתי קרה בערך?
סולניק: היה כבר אור
כך: כן
[מנסה לזכור שמות של מי שהיו אתו, כדי לברר סופית איזו פלוגה זו]
סולניק: שם אגב קרה מה שהוא מעניין, בשני גבעות התמקמו, לפי מה שסופר
לי אחרי שנפצעתי, התמקמו או אנגלים או זרים שנלחמו עם הערבים, ובכל
אופן לא ערבים
כך: למה?
סולניק: כך אמרו לי
[מבררים את הנושא; סולניק מספר על קרב פנים אל פנים שהביא לפציעתו]
כך: מאותו רגע, מה שנעשה בכפר עצמו

[שוב מבררים שמות]
סולניק: ובזה פיננו אותי [נותן פרטים על פיננוי ובית חולים]
כץ: תגיד ממה שסיפרו לך אחרי, קרה הסיפור שראית, זה ראית בעצמך את הסיפור של אידאלה?
סולניק: עם משקפת, בתור חבלן היה לי הציוד המודרני של אז [מתאר ציוד של חבלנים]
כץ: אתה היחידי בתור חבלן שם?
סולניק: כן
כץ: לא היה קצין חבלה?
סולניק: לא יודע
כץ: היה איזה מחסום בכניסה לכפר. מי פוצץ את המחסום?
סולניק: לא יודע, אני לא [אמבר כזכור הוא זה שפוצץ]
[מבררים פרטי פציעה]
כץ: ממה ששמעת מהם היתה איזה השפעה למקרה של אידאלה על החברה עצמם?
סולניק: בוא נגיד, תגיד מה אתה שמעת?
כץ: לא אני צריך לשמוע ממך, מה שאני שמעתי, פחות מעניין סולניק: [ממלמל]
כץ: סליחה?
סולניק: היו שמה דברים מבישים מאוד, אחד הקרבות המבישים ביותר שהיה אני חושב במדינת ישראל
כץ: כמו
סולניק: שלא השאירו אף אחד בחיים, בקיצור. אתה צריך לנסוע לתושבי זיכרון הוותיקים הם יספרו לך
כץ: כי למה?
סולניק: כי הם בקרב באו לשמה
[תקלה טכנית] לפי הרישומים של כץ אומר סולניק כי הזיכרונאים גם הובילו את הטבח וגם חלקם ניסו לעצור את הטבח
[המשך הקלטת]
כץ: קודם כל אמרנו את הטבח עצר אלי שטיין, ואתה אומר שהשתדלו סולניק: אלי שטיין הגיע לשמה שהכל כבר השתולל שמה חזק, עכשיו הזיכרונאים
כץ: זה כלל את כל הפלוגות? כל מי שהיה שמה
סולניק: לפי שמועות ככה נאמר. אחרי מה שראו עם אידאלה מה שקרה, איך אומרים פרצו כל מחסום
כץ: בעצם הסיפור על אידאלה עבר בין כולם צ'יק צ'ק,
סולניק: צ'יק צק בלי אישור מכשיר הקשר ובלי בטיח. אם אני לא טועה אמציה באמת נפצע לידי
[שוב חוזרים להיכן אמציה עמרמי נפצע כץ רוצה לברר מדוע עמרמי לא מספר לו את הסיפור הזה]
כץ: ואתה אומר, מתוך זה שאתה יודע זה, שמי שהוביל את זה היו הזיכרונאים, סולניק: שהתחיל הקרב הם נכנסו לשמה, טרקטור אחד או שתיים, הם עשו שמה, סיפורים.
כץ: טוב זה שלל לא רצח?
סולניק: לא, לא שלל, שלל לא נתנו להם, זאת אומרת הפלוגות שלנו לא נתנו לקחת שלל לאף אחד,
כץ: אלא מה הם עשו עם טרקטור?
סולניק: הם קברו את המתים מן הקרב הזה

כך: אהה הם עשו קבר אחים, אבל זה דרך אגב לפי מה שאני יודע לקח איזה שלושה ימים, זה לא נגמר באותו יום
סולניק: אני נפצעת, [צוחק] אני לא יכול להגיד לך אם זה לקח יום או יומיים
כך: זה אני יודע משני הצדדים
סולניק: אני אושפזתי לאיזה עשרה ימים אני יודע, אני המשכתי בגדוד כאילו לא קרה כלום
כך: אתה שמעת מספרים של הרוגים
סולניק: לא נשאר אף אחד...אתה מתכוון אצלנו?
כך: לא אצלכם אני יודע זה שלושה עשר, 12 מן החטיבה ועוד אחד שחטף מחיל הים בטעות. אבל מספרים של אנשי הכפר
סולניק: מבחינת כמות כמה היו שם, אני לא יודע, גם לא קיבלנו לפני הקרב נתונים כמה תושבים, מה שידוע לנו שהתבססו על כנופיות רציניות
כך: ואתה שמעת אחרי זה ממישהו שראו זרים
סולניק: הערבים היו חמושים על זה לא היה וויכוח קרב היה שם [כך מעדכן אותו במה שערבים סיפרו לו]
[מספר לו עד עדות א"מ - משתף פעולה - על כך שהיו ערבים שהיה להם נשק מן הצבא הבריטי; מבררים אם הלוחמים בכפר היו מקומיים או זרים. סולניק מתפלא שנשארו בטנטורה אנשים חיים].
סולניק: ידוע לי שיש כאלה שברחו לפרדסי [כך מחדש לו שלא כולם נטבחו]
[דנים בשעות על ההתקפה, סדר השמירה, מעדכן אותו בעדות של א"מ]
[מנסים לברר אם בתקרית נהרג עוד מישהו מאלכסנדרוני, חוץ מאידאלה]
סולניק: אני יודע שההשתוללות התחילה ברגע שזה עבר [מפה לפה] כי אידאלה היה אחד האהודים ביותר בפלוגה
כך: זה נכון במיוחד מהרגע שפלוגה ג' הגיעה פנימה וזה היה די מאוחר, אבל החברה הגיעו מתישהו והתחילו לירות בכל מי שראו
סולניק: כל מי שראו
[כך: מביא גרסאות על הרג מסודר; לא הבאתי את הגרסאות מפי כך הם יובאו בלשון העדים בהמשך]
[מונה בפניו מי סיפר]
כך: כפי הנראה כמו שאתה אומר היו גם זיכרונאים השתתפו.
סולניק: הם חפרו את הבורות והכניסו את כולם לקבר אחים
כך: זה היה כבר אחרי?
סולניק: זה היה במהלך הקרב היו עוד יריות פה ושם ואז הגיע אלי אבני וראו את המצב שלו ואז אלי אבני התחיל לצעוק ועד כמה ששמעתי הכל נהפך להיות שקט שם. אבל קברו אותם די מהר שם, אם ימצאו היום גופות שלא יגידו חברה קדישא שאלה הם יהודים
כך: אני אגיד לך מה שיש שם היום, היית שם בזמן האחרון?
סולניק: לא
כך: מה שיש שם היום זה לא יאומן, הרי קברו אותם בקצה של בית הקברות בטנטורה
סולניק: אני לא הייתי שם
כך: רגע [שוב מסכם עדויות של אחרים, עדויות שיובאו בהמשך על קבר האחים, מיקומו היום. סולניק מעריך שהפכו את בית הקברות למגרש חנייה כדי שלא ימצאו את הגופות].
הנה הקטע:
כך: הכל הפך למה? למגרש חנייה, בשביל המכוניות, הכל בית הקברות
סולניק: [צוחק] כדי שאם יחפשו לא ימצאו

כך מעריך בפניו את איכות העדויות, לא חושב שמישהו שיקר, מעריך בפניו מוסרית את מה שקרה]

כך: בוא נגיד אנחנו מדברים על מלחמה לא על פיקניק אני לא שופט מישהו סולניק: נכון תראה אני אמנם באתי מאנגליה, אבל היינו רובנו ילידי הארץ, מוסר היה לנו, לא באנו לשחוט אף אחד, היה לנו את עיקרון הזה, אם יוצא מישהו ונכנע ומפנה אלייך את הרובה זה היה כן: סוף העולם

סולניק: איך אומרים, כן סוף העולם, ככה שסופר לי אחרת היו לוקחים את כולם בשבי, מגרשים אותם, כפי שעשו בעין ע'זאל ובכל מקום אחר. מה היה ביהוד, סכייה חיריה, בכל המקומות האלה בתחילת המלחמה, סלמה כן: לפי מה שאני יודע לא קרה חצי מקרה כזה?

סולניק: אני מדבר על החטיבה שלי, לא היו מקרים כאלה לא לפני ולא אחרי, ולא שאחרי המקרה הזה שמרו עלינו באופן מיוחד [המשך השיחה חוזר על פרטים נוספים בקרב]

סולניק: זה [המקרה של אידאלה] נתן תמריץ לכל המעשה, על זה אין וויכוח. [נאום ארוך של כך על מה יכול לקרות במלחמות] [תקלה טכנית, תחילת משפט מחוקה]

סולניק: סגרו את הכפר הרמטי עד שהגיע מי שהגיע וסגר את הסיפור, באו הטרקטורים של הח'ברה האלה מזיכרון כן: אבל על ילדים לא ידוע שהלכו, לא ידוע על ילדים שנהרגו, ועל נשים, רק שתיים שנהרגו. אז אתה יכול להבין מזה שהיה הרג המוני אבל בכל מקרה סולניק: הייתה בריחה גדולה

כך: בילדים לא פגעו סולניק: אבל לא נשאר אפילו ילד בכפר, לאן הם הלכו, חיל הים לא נתן להם כן: בוא אני אגיד לך משהו, שמע לי, הכניסו אותם באוטובוסים, היו שם כמה נגלות. את הבחורות והילדים הובילו בכמויות לפרדיס, וגברים לא אחד ולא שניים [חוזר על העדויות ששמע] [שיחה על מיקום הכפרים כיום; ושיחה על מבצע "שוטר"]

5. יוסף יוספיקו כהן

בעל מסעדה באותו זמן בזיכרון על כביש החוף הישן

נתחילת השיחה על הדרך שבה נוסדה המסעדה, ועל היחסים עם הפלסטינים בשנות ה-30; אחר-כך עוברים לאווירה לפני 48 בטנטורה ובזיכרון מאשים את הלאומנים בהסתת הכפר]

כהן: זה היה ככה פרדיס לא היו יורים, טנטורה ירו, כך: על הכביש?

כהן: על המכוניות שנסעו

כך: אבל זה היה רחוק מאוד מן הכביש

כהן: הם היו מגיעים מהשדות והשדות שלהם היו בכביש. משה רוזנברג הם ירו עליו, היה לו כרם מקביל אליהם והם פצעו אותו, אנשי טנטורה כך: כלומר יכול להיות שאנשים שהכירו אותו, ירו בו.

כהן: אין על זה וויכוח. אנשי טנטורה ירו על משה רוזנברג, הביאו אותו לפה, לזיכרון, והוא הבריא מזה. עכשיו פרדיס לא היו יורים כי הם פחדו לירות כי ישבו על הכביש. תמיד יכלו למצוא אותם ולעשות להם את הבעיות.

כך: אתה אומר זה בעצם הייתה הסיבה

כהן: הסיבה שהם ישבו ממש על הכביש הם פה בזיכרון והם חיו מזיכרון

כך: וטנטורה לא
כהן: טנטורה היו עצמאים, אנשי טנטורה היו עובדי ים, היה להם גישה לחוק,
דרך הים, הם היו שולחים לבירות את האבטיחים וזה, זה היה ממש נמל
טנטורה
כך: הם בעצם לא נזקקו..
כהן: לא נזקקו.
נמתאר את שאר הכפרים כלאומנים וכמי שהטריד את המכוניות בין חדרה
לחיפה; מתאר את האווירה במסעדה בזמן מלחמת האזרחים, ינואר עד מאי
1948. מספר על חלקו בעליה הלא לגאלית ועל התנגשות האישיית שלו עם
איש בולשת בריטית, מבקש לספר לכך מה קרה בכפר ג'בע, גבע הכרמל כיום.]
כך: אבל לפני ג'בע היה טנטורה
כהן: לקחו את טנטורה, אני הייתי בפנים, שכבשו אותה, זאת אומרת במקרה
כך: מה זאת אומרת במקרה?
כהן: אז אני לא הייתי מגויס לצבא, אבל מהמסעדה הגענו לתוך הכפר
כך: מה זאת אומרת לתוך הכפר?
כהן: אני יצאתי המסעדה ובאתי לתוך הכפר, כל הצבא עבר ונכנס וכבש..
כך: אתה הלכת עם הצבא לטנטורה
כהן: אנחנו באנו ממשטרת זיכרון כאזרח
כך: בתור כרזובה?
כהן: לא רזובה, הם לא הכירו את הסביבה
כך: אז באיזה שלב אתה נכנסת לכפר?
כהן: שכבשו אותו
כך: אחרי הכיבוש?
כהן: אחרי הכיבוש, הצבא נכנס ואז
כך: באיזה שעה אתה זוכר?
כהן: אני זוכר אפילו חיברה שהרגו
כך: לזה תכף נגיע
כהן: הח'ברה כבר מתו, כבר אינם, היה אומר תחפור פה, טוב זה לא..
כך: לזה תיכף נגיע, אנחנו צריכים להגיע לזה, ננסה לראות מה קרה פה, תיכף
נגיע לזה רק אתה זוכר שעה?
נכנסת כבר שהיה כיבוש
כהן: כן
כך: אתה זוכר שעה פלוס מינוס ככה?
כהן: אנחנו היינו במשך היום, הצבא התיישב בפנים, והתחילו להוריד, לסנן
ולקחת אותם, אבל רוב הכפר בכלל ברחו
כך: מה זה אומרת לסנן, לפי מה?
כהן: לא היה מה לסנן כי הרוב ברחו דרך הים.
כך: הרוב ברחו דרך הים?
כהן: הרוב ברחו דרך הים. הקצינים שלהם ברחו דרך הים,
כך: מה זה קצינים?
כהן: הבן של המוכתאר ברח דרך הים
כך: אתה מתכוון מבחינת כסף או מבחינה לאומנות?
כהן: במבחינה לאומנות ולוחמים וזה, כולם ברחו דרך הים, הם לא נשארו,
כך: זאת אומרת ברחו עוד לפני שהכפר נכבש?
כהן: עוד לפני שנכבש
כך: זאת אומרת באותו לילה, אבל לפני הכיבוש?
כהן: זאת אומרת בין הקרבות וזה הם כולם הפליגו דרך הים וברחו
כך: אתה בוא נגיד נכנסת משהו כמו לפני הצהרים משהו כזה?

כהן: בשעות היום היינו בפנים הכפר
כץ: מה אתה זוכר משם? אני מבין שתפסו אנשים וירו בהם
כהן: כבשו את הכפר ניקו אותו ואחר כך הצבא פוצץ
כץ: אבל מה הייתה הסיבה שירו באנשים אחרי הכיבוש?
כהן: הייתה שנאה, הם ירו על אוטובוסים ועל כל הדברים, והח'ברה ירו בהם,
דפקו בהם זה היה טרוף הלא אז? לא כמו היום
כץ: זאת אומרת פשוט הסתובבו ברחובות ומי שראו דפקו אותם?
כהן: לא, לא
כץ: אלא?
כהן: היו מביאים אותם לחקור, הח'ברה, ואז דפקו בהם, יחידים עשו את זה,
לא צבא
כץ: עשו את זה יחידים אבל כמות גדולה של אנשים
כהן: לא,
כץ: זה ידוע כי קברו שמה מאות אנשים
כהן: אני זוכר הצבא
כץ [קוטע אותם]: השאלה בסך הכל, דברים כאלה כמו ירי על הכביש היה בכל
המקומות
כהן: לא בכל המקומות, כאן באופן מיוחד בטנטורה, ג'בע, עין ג'זאל [שני
הכפרים האחרים גורשו במבצע שוטר ביולי 1948, הופצצו מן היבשה וגם מן
האוויר, והתושבים נסו] וכל המקומות האלה הם באופן קבוע שיבשו את
התנועה לחיפה
[כהן וכץ מנהלים דיון האם הירי הערבי על הכביש היה חלק מן המלחמה או
לא, כהן מנסה לומר שזה קרה גם בקקון [כפר שנכבש אחר כך על ידי
אלכסנדרוני, אך שם זה לא היה ידוע]
כץ: למה זה קרה בטנטורה?
כהן: פה זה ידעו שירו בהם
כץ: השאלה למה מה קרה פה שהוא כל כך מיוחד?
כהן: הייתה פה שנאה
כץ: האלכסנדרונים לא היו אלה
כהן: לא האלכסנדרונים,
כץ: אלא?
כהן: היו פה אנשים, הסתובבו בכפר, אזרחים
כץ: מה זאת אומרת אזרחים, הזיכרונים?
כהן: אנשים שהסתובבו בכפר. לא הצבא, הצבא לא ירה
כץ: אתה לא מתכוון שהאנשים שסימנו הם גם אלה שירו, הם אלה שנתנו
הוראה לירות
כהן: לא היו אנשי צבא שירו, אנשים שהסתובבו בכפר וירו מתוך שנאה, ומתוך
אני לא יודע איך להסביר, זה היה
כץ: איך אתה מסווג אותם, זה היו תושבי האזור, זה היו אנשי ש"י, אנשי
ביטחון?
כהן: זה לא היו אנשי ש"י, אלה היו ח'ברה שהסתובבו, זיכרונים שכבר מתו,
ואני לא רוצה להזכיר אותם. והם, הוא לקח אותו ובוא דפק בו כדור וגמר
אותו
כץ: אבל ידוע שהיה גם הרג מסודר, או ואבוי למסודר הזה
כהן: הצבא שמר, לא נתן לעשות שום דבר, היו אפילו ח'ברה שלקחו שלל וזה,
הצבא לא נתן לבזוז שום דבר
כץ: השאלה, בוא נשאל אותך אחרת, האם אתה מעלה בדעתך שהיה משהו
שלא הספקת לראות, אולי היה לפני שבאת?

כהן: לא
כץ: אתה לא ישבת שם כל היום?
כהן: לא הייתי כל היום
כץ: בוא נגיד ככה, ידוע, ואני מתאר לעצמי שגם באזור יש אנשים שיודעים את הסיפור, ידוע שבקרב עצמו בטנטורה נהרגו בודדים
כהן: הקרב עצמו היה בלילה
כץ: ידוע שמן המקומיים נהרגו בודדים, לא היה קרב פנים אל פנים
כהן: הם ירו התגוננו ונכנעו,
כץ: אבל המגינים עצמם
כהן: היציאה הייתה ממשטרת זיכרון ומכמה כוונים
כץ: כן, השאלה שלי, בוא נגיד ככה, בקרב עצמו שהתנהל שבאה פלוגה מצפון אחת ממזרח ואחת ומדרום
כהן: אלה נלחמו ועזבו את הכפר ובאו אנשי הג"א
כץ: בקרב עצמו לא נהרגו?
כהן: בקרב עצמו בקושי נגעו באנשים. הצבא היה מאוד, מאוד בסדר,
כץ: אם אתה אומר שהגעת לשם בשעות לפני הצהריים, משהו כזה הצבא החליפו אותו אנשי החי"מ [חיל מצב שישב תמיד בכפרים אחרי כיבוש],
כהן: החי"מ, ישבו שמה איזה תקופה ואז כבר לא היה מה לעשות הרבה. באותם ימים ראשונים היו ח'ברה שדפקו בהם, אבל לא צבא
כץ: אבל את רוב הכפר לקחו משם באותו יום
כהן: כן, אבל עד שלקחו דפקו בהם
כץ: באותו יום עצמו?
כהן: כן, אבל לא הצבא
כץ: אז זה היה עניין של שעה שעתיים בקושי
כהן: כמה שעות
כץ: פה נגיד ככה ממה שאני יודע מהצבא, אני ראינתי חלק מהלוחמים, פה נשאר לי משהו לא ברור
כהן: הצבא נכנס בשעות לילה, מאחת בלילה עד הבוקר
כץ: כשהצבא נכנס היה כבר אור
כהן: הכיבוש התחיל לפנות בוקר
כץ: משהו כזה
כהן: אחר כך הצבא חזר לנתניה אם אני לא טועה
כץ: חזרו לבסיס שלהם
כהן: בשעות אחר הצהריים ואז מצאו והוציאו כל מני דברים
כץ: אבל בעצם אתה אומר מה שקרה, קרה אצל אנשי חי"מ
כהן: בדיוק, אנשים שהסתובבו
כץ: הטובחים, זה היה יחידה של יותר מבוגרים?
כהן: יותר מבוגרים מן האזור ומהסביבה
כץ: השאלה, אז אני מבין היו להם חשבונות אתם
כהן: לא היה להם חשבונות אתם, לא, לא
כץ: סתם שנאה
כהן: שנאה של יהודים וערבים וכל אחד לפי התפיסה שלו ולפי האפשרויות שלו
כץ: הזדמנות לגמור חשבונות מתרפ"ט
כהן: בדיוק ככה, אבל ככה היו קשרים יפים וטובים אתם, חיו אתם יפה מאוד
כץ: זאת אומרת מה שאתה בא להגיד, אלה שהיו מעורבים בעניין היו קיצונים מהצד שלנו
כהן: כן. לא היה הצבא

כך: אבל גם מתוך החי"מ אני מבין שהיו מספיק אנשים
כהן: היו פה אנשים מהסביבה, שהכירו אחד את השני, כן היה אחד זכרוני
אחד, "שלגר" [בריון]
כך: לא ניידרמן?
כהן: הוא היה בין מורי הדרך של הקיבוץ [מעיינן צבי]
כך: אני יודע שהזכירו אחד אריה ניידרמן
כהן: אריה ניידרמן זה היה הבן של המוכתאר של זיכרון
כך: יגאל
כהן: לא אריה היה אחיו של יגאל אבל הוא לא היה מעורב
כך: לגבי ה"שלגר" הזה, הזכירו לי כל מיני שמות, השאלה אם הוא
כהן: לא, לא
כך: אם הוא מת כבר לא בעיה
כהן: הוא היה "קוקו"
כך: מה השם המלא שלו
כהן: אליהו זמירלי
כך: הוא בא מאיפה? באמת תורכי,
[מבררים פרטים על המשפחה: זו משפחתו של זמיר, אביו של בעל עיטור
גבורה ממלחמת 1973]
כך: אתה אומר בכל זאת שהוא זכור לך כמי שהיו לו הרבה מאוד הספקים, מה
שנקרא
כהן: כן
כך: אתה מזהה סיבה מיוחדת?
כהן: לא, פשוט מאוד הייתה מלחמה,
כך: סוג של בריונות כזו
כהן: זה לא בריונות, חשבונות של שנאה, חיסלו
כך: תגייד אתה הכרת באותה תקופה גם בחור בשם שמשון
כהן: בוודאי שמשון משבץ
כך: אתה זוכר אם גם ראית אותו בכפר
כהן: הוא היה אחראי בתחנת המשטרה על כל [מפסיק] הוא היה מושל צבאי
כך: זה אחר כך, אבל באותו יום של טנטורה
כהן: הוא היה במשטרת זיכרון אחראי על מה שמו, אחראי על המילואים, חוץ
מהמשטרה. הוא היה בצבא אבל הוא היה אחראי במשטרת זיכרון על
המילואים של הצבא
כך: ואתה זוכר אם אתה ראית אותו בטנטורה?
כהן: אני לא ראיתי אותו בטנטורה, אני פגשתי אותו במשטרת זיכרון
כך: כלומר אתה לא יודע אם הוא היה בכפר עצמו?
כהן: אני לא ראיתי אותו בכפר. אבל שמשון משבץ הוא היה קצין בדרגה
מטעם הצבא אחראי אני חושב על המילואים
כך: זאת אומרת זה היה תפקיד שלו?
כהן: כן, אחר כך היה מושל,
כך: אבל אתה לא זוכר אותו בתור מי שחיפש אנשים מסוימים מבין הלאומנים
של הערבים
כהן: אני לא יודע, אותו הכרתי היה בגבעת עדה והוא כבר מת
[מבררים פרטים] הוא היה בין ה"קנקרס"
[סוף הטייפ]
[מבררים שמות נוספים אפשריים של אנשי זיכרון שהיו בכפר]
כך: אם אתה עושה הערכה שאתה נכנסת לכפר
כהן: היה תוהו ובוהו, כזה זו האמת שהייתה שמה, היה תוהו ובוהו, זה היה

כן: לא היה משהו מסודר
 כהן: לא
 כן: מצד אחד עוד הצבא היה
 כהן: הצבא היה והוא עשה את הפעולה והוא חזר לדורה [מחנה אלכסנדרוני
 נתניה]
 כן: ואתה למשל לא זוכר אם הייתה מלמעלה מבחינת השלטונות איזו שהיא
 מדיניות ברורה
 כהן: לא, זה אני בכלל לא יכול לקבוע, אני הייתי בחור צעיר
 כן: אבל יכולת לפחות לשמוע אם אמרו
 כהן: לא גם לא ראיתי לא שמעתי ואני לא יודע
 כן: ממה שאתה זוכר מבחינת הפרופורציות, אתה אמרת שחלק מסוים של
 האנשים שהצבא כבר השתלט כבר לא היו, עבר הספיקו לברוח, מספר תושבי
 הכפר
 כהן: היה כפר גדול
 כן: ממה שאתה ראית?
 כהן: הכפר היה נקי, היה ריק
 כן: אתה הספקת לראות מקומיים?
 כהן: לא הרבה
 כן: מה זה לא הרבה?
 כהן: פה ושם אספו אותם, כמו שאתה אומר, בודדים
 כן: ביום הכיבוש?
 כהן: למחרת הכיבוש
 כן: בלילה עלו על הכפר
 כהן: עלו על הכפר ולא היו אנשים
 כן: יכול להיות שהיו מרוכזים בשפת הים
 כהן: או שברחו דרך הים או אני לא יודע, שאנחנו באנו לא היו הרבה אנשים
 כן: ברור לך שלא כולם הספיקו לברוח
 כהן: חלק לקחו, חלק ברחו, לאג'זים [כרם מהר"ל של היום] וזהו, זה היה לא
 מרחק גדול
 כן: אבל ידוע שגם לקחו בצורה מסודרת נשים וילדים
 [המשך שיחה מנסים לברר מתי נכנס; המשך השיחה על מבצע שוטר, כהן מצר
 על כך שלא מחקו גם את ג'סר אל-זרקר ופרדיס, משוחחים על יחסי יהודים
 ערבים בפרספקטיבה רחבה]

6. טוביה לישנסקי

איש הש"י, בתפקיד בכיר ביום כיבוש הכפר.

[תחילת השיחה על מבצע שוטר, אם זינאת]
 לישנסקי: בטנטורה הייתי בקרב על טנטורה, מה שאוכל לעזור בזה
 כן: מאה אחוז, בוא לפני זה
 [נשיחה ארוכה למדי על הביוגרפיה של לישנסקי ובעיקר חלקו ביחידת
 המיעוטים של צה"ל ובהקמת משמר הגבול; שיחה על הביוגרפיה של כן
 מובילה להעלאת זיכרונות מצפת; שיחה על משפחת סמסונוב]
 לישנסקי: אני אפשטיין, ושמשון משבץ היינו השלושה שקיבלנו את הכניעה של
 פרדיס, זה קשור לקרב על טנטורה..
 כן: וזה בעצם עוד לפני טנטורה לא?

לישנסקי: ממש מפני שאנחנו הצלנו את כל הפליטים של טנטורה, העברנו לפרדיס, והם היו אחראים להעביר אותם למשולש, עשינו לחץ על פרדיס כץ: יש סיפור נוסף על פרדיס, שכנראה תמיד תשארונה כמה גרסאות, שמצד אחד, זה דווקא סיפרו לי אנשי אלכסנדרוני [חוזר על סיפור הקשור לפרדיס במבצע שוטר, שבו הזיכרונאים מנעו מאנשי החטיבה לגרש את אנשי פרדיס] כץ: [נותן את ההסבר ששמע מאנשי זיכרון מדוע פרדיס הושארה]: הם אומרים חד-משמעית שזו הייתה קביעה פרופר של בן גוריון לישנסקי: שמה?

כץ: שפרדיס נשארת. והיה גם מישהו לישנסקי: אתה יודע למה קיבלנו הוראה? כץ: למה?

לישנסקי: זה היה אחרי הפעולה של דיר יאסין רצו להוכיח לעולם שכפר שייכנע וימסור את הנשק נשאר, אנחנו, היינו משלחת יעקב אפשטיין, משביץ ואני והכפר נכנע כץ: את רואה ואני בוויכוח הזה אמרתי, לפי מה ששמעתי מי שהרים דגל לבן נשאר במקום

לישנסקי: אתה ידוע איך הם נכנעו? לקחנו את המוכתאר ואמרנו לו מה התנאים. ואמרנו שימסרו את הנשק. אז הוא אומר אני מקבל את התנאים, אבל בתנאי - מחר בבוקר. אני שואל אותו למה, הוא אומר, הבחורים ראו אתכם נכנסים עם הג'יפ, ועם הנשק ברחו בלילה הם יבואו לישון, אמרתי לו "טייב" אני מקבל את התנאים שלך. יצאתי החוצה, ולפי ההסכם הרמתי את המטפחת הלבנה, ואז ירד כל הצבא מזיכרון והקיף את פרדיס. וככה הם נכנעו כץ: יפה, וזה אתה אומר היה ימים לפני טנטורה, בעצם לישנסקי: כמה ימים לפני טנטורה ואת כל הפליטים מטנטורה העברנו במכוניות צבאיות לתוך פרדיס ואמרנו להם קחו אותם, אתם אחראים כץ: לפני שאתה ממשיך, שאתה אומר כל הפליטים זה כולל נשים כולל וילידים, כולל גברים

לישנסקי: עד האיש האחרון. טוב אנחנו עוד לא הגענו לטנטורה, בטנטורה אני הייתי עם תחילת הקרב כץ: רגע יש פה איזו שהיא אי בהירות. מכמה כוונים עולה שדי בשלב מוקדם שהפרידו בין הנשים לגברים, והגברים הלכו במסלול אחר, בעצם לישנסקי: יש לי סיפורים אישים על טנטורה, אני אחר כך אם תרצה לשמוע ממש

כץ: מה זה אחר כך. טוב בוא באמת נתחיל [מספר על קשרים אישיים עם אנשי הכפרים בסביבה; שיחה על הא ודא; שיחה על אם זינאת; מדברים על קשריו עם כפרים בסביבה; מדברים על הכפר מכורה; שוב שיחה על יחידת המיעוטים. מגיעים לג'סר אל-זרקא]. לישנסקי: רוצה לשמוע את הסיפור, סיפור קטן. אנחנו התעסקנו בכפרים שנשארו בסביבה, חוץ מפרדיס, היה ג'סר אלזרקא, וג'סר אלזרקא זה כבר היה כץ: זו עוד שאלה למה הוא נשאר? לישנסקי: אני חושב, בזה היה חלק לפורשים, ולאנשי בנימינה שהיו מעוניינים להשאיר אותם כפועלים לטובתם כץ: כן אבל ברור שצריך היה להיות שיקול של הפיקוד, מה ההבדל בין טנטורה לג'סר

לישנסקי: תראה אני רוצה להגיד לך, בפיקוד, בכל הכבוד, ואני לא מדבר רק על הקרב הזה, היו קרבות יותר מוקדמים ויותר מאוחרים היו דברים מאוד מקריים [שוב מפליג למבצע חירם, שם לא קיבל הוראות מדויקות לגבי מה לעשות עם הכפרים, ולכן השאירו את סחנין וערבה כי "לא הייתה מדיניות"]

לישנסקי: בג'סר זרקא למשל עם תחילת הקרבות תפסנו שמה ערבים שהתחילו במעשי עוינות נגדנו, אבל אחר כך זה השתתק הם נשארו כי האזור היה מעונין בפועלים שבאים משם.
כץ: יותר מאשר פרדיס?
לישנסקי: לא פרדיס הייתה הוראה שבאה אלינו מן השר שטרית לקבל את הכניעה שם. בפרדיס הם דרך אגב נשארו
כץ: זאת אומרת, אתה בעצם אומר שיש הבדל בין פרדיס לג'סר לישנסקי: ג'סר לא קיבלו כניעה רשמית, הם נשארו
כץ: הם לא נכנעו רשמית ג'סר?
לישנסקי: יכול להיות שכן אבל לא היה טקס של כניעה כמו בפרדיס שבאנו ביקשנו, הם נשארו ונכנענו וזהו
כץ: אבל היו גם איזה שהם פעולות של הצבא נגד ג'סר עד כמה שהבנתי לישנסקי: כמעט שלא. למה אני מספר לך על ג'סר, כי הקרבות נגמרו וג'סר אל-זרקא נשארה אבל חלקם ברחו מן הארץ, כשהם ברחו מהארץ רחביה אלטשולר בא אלי ואומר לי
כץ: למה הם ברחו?
לישנסקי: הם עזבו את הארץ
כץ: למה בעצם?
לישנסקי: מפני שהיו פעולות עוינות בהתחלה, והאנשים נלחמו בזרקא, תפסנו שם אחד שנאשם בהריגת שומר שלנו אז הם פחדו וברחו. היו שגיאות כאלה אתה יודע יש ערבים שאומרים חבל שברחנו [כך נולדה יחידת המיעוטים מרחיב בעניין ועל הקשר בין השארת ג'סר וגיוס אנשים לפעולות למען צה"ל]
כץ: אם נחזור לג'סר בעצם אני מבין שכן היו לכם שם איזה שהם אנשים שפעלו בתור
לישנסקי [קוטע]: כן התחילו לפעול אבל הכפר לא נגרר אחריהם. אחרי הכול ג'סר אל-זרקא לא היו משהו מגובש, הם היו אנשים עבדים מהע'ור [שבט שהובא בימי הכיבוש המצרי במאה התשע עשרה ליבש ביצות באזור החולה; מספר איך הוא עזר לשחרר מישהו מג'סר שהיה כלוא בצבא אחרי הכיבוש]
כץ: אתה אולי יודע על אנשים מג'סר שהגיעו לטנטורה עוד לפני הקרב בטנטורה?
לישנסקי: לא, אני יודע שטנטורה ריכזה למעשה הרבה אנשים עוינים וקיבלה הרבה נשק דרך הים וריכזו שם הרבה כוחות ו... [לא נשמע].
כץ: שגם התקיימה בפועל?
לישנסקי: הם לא הספיקו הרבה. אבל בכיבוש טנטורה למשל שפכנו הרבה דם, עם הכיבוש נהרגו 8 חילים שלנו, כיתה שלמה
כץ: אתה זוכר איך, איפה ובאלו נסיבות הלכה כיתה שלמה?
לישנסקי: עם הכיבוש נפלו 8 חברה שיש לזכרם מצבה עם כל השמות אתה יכול להיעזר
[קורא לאשתו, "אסתר את רוצה לעזור לנו"]
כץ: איך קרה שכיתה שלמה,
לישנסקי: בקרב
כץ: תוך כדי קרב? כיתה שלמה
לישנסקי: 8 איש, החברה רצו לצרף אותי ל-8. רצו להרוג אותי גם.
כץ: מי?
לישנסקי: הצבא! הבט אני לא הייתי שייך לאלכסנדרוני, אני הייתי נספח מטעם הש"י
[הפסקה לשיחה על הא ודא]

כץ: מה היה בעצם התפקיד שלכם בפעולה עצמה?
לישנסקי: בפעולה עצמה, היינו צריכים להביא ידיעות לפני כל פעולה במידה שהיו לנו, על מנת להכין את הפעולה של החטיבה
כץ: תנועה, סדר גודל כוחות ודברים אלה
לישנסקי: כן, ואחר כך תוך כדי הפעולה ליד מפקד החטיבה לייעץ לו, ופה אני רוצה להגיד לך למשל שבמקרה אחד מסוים
כץ: למפקד החטיבה?

כן, במקרה מסוים מפקד החטיבה קיבל את העצה שלי וחסכנו הרבה דם
כץ: אתה מדבר על מקום מסוים
לישנסקי: כן. [כמספר על המקרה באזור גנין; מספר על הוצאה להורג ללא משפט של ערבי בסיכיה ובחיריה]
כץ: אפרופו מה שעשיתם בטנטורה, אני הבנתי שהיו שם איזה שהם רשימות של, אני לא יודע אם קראתם לזה אז מבוקשים?
לישנסקי: תביט אני עסקתי במחוז שלי, אני עסקתי בהכנת תיקים, הייתי בקורס הראשון של קציני המודיעין של ההגנה [כץ מברר עם מאיר פעיל היה שם]
לישנסקי: אני אגיד לך מי היו המדריכים עזרא דנין [מונה שמות, מספר על ההרצאות]

[מספר איך הכינו תיקי מבצע בקורס, מגיעים לטנטורה]
לישנסקי: בטנטורה היה קרב קשה, נתקלו באש רצינית מאוד ושם הייתה פשוט כוונה למחוק את הכפר, זאת אומרת להוציא את כל התושבים. ותוך כדי הקרב, עם שחר, נהרגו 8 חיילים אני בקרב עצמו לא הייתי. אני תמיד הייתי בא אחרי מעשה לאסוף נשק ועוד, באתי לשמה תפסתי ערבי אחד שהוא פנה אלי ואומר לי שיש לו רובה אנגלי. שאלתי איפה הרובה הזה? אמר זה בבית שלו וזה בקצה הכפר. ויש לו שם אימא זקנה ששוכבת במיטה והוא לא יכול להוציא אותה. אם אני אעזור לו להוציא אותה, שאני אלך אתו והוא ייתן לי את הרובה האנגלי שלו. טוב, שלפתי אקדח הובלתי אותו לפני. אני הולך אחריו ואנחנו נתקלים במשמרת של חיילים. ואז הם אומרים או הנה ערבי אז נהרוג אותו והם כווננו את הרובים, ואני אומר: ח'ברה מה אתם עושים? אז אחד החיילים אומר תהרגו גם אותו, וגמרנו

כץ: אה ככה
לישנסקי: כן הייתי בתלבושת חקי ולא הכירו אותי, לא הייתי אחד מהחיילים
כץ: זאת אמרת שהלכו ברחובות וכל מי שהם ראו קצרו?
לישנסקי: כן
כץ: זה למה?

לישנסקי [מתעלם]: בקיצור שכנעתי אותם שלא יהרגו אותי ושהערבי נתן לי רובה אנגלי

כץ: הצלחת לשכנע אותם לא להרוג אותך,
לישנסקי: כן [צוחק]

כץ: אז היה לך כוח שכנוע, תן לי להבין כמה חיילים פגשת שם במעמד הזה?
לישנסקי: חוליה של חיילים חמישה שישה
כץ: שהלכו ברחובות והרגו כל מי שראו?
לישנסקי: כן, כן
כץ: וזה למה?

לישנסקי: זה מפני שנהרגו שמונה חיילים שלהם. תוך כדי הקרב הם החליטו, תכף ומיד לעשות חיסולים

כץ: כמה הם הספיקו לחסל ככה?
לישנסקי: אני קשה לי להגיד לך. אבל ההוראות היו

כך [קוטע]: בערך?
לישנסקי: לא הרבה כי השתלטו על העניין, אבל אותי הם רצו להרוג, אתה שומע. שם קיבלנו הוראה לאסוף את כל אנשי טנטורה פה אין עניין
כך: רגע, בעצם אפשר לומר שהודות להיתקלות שלך בהם אולי נמנע אפילו הרג יותר גדול
לישנסקי: אינני יודע, תביט ההרג הזה לא היה מאורגן, תביט ראו פתאום ערבי שבמקום לברוח חוזר בחזרה לתוך הכפר, ואני מלווה אותו
כך: אתה הלכת אחריו עם אקדח
לישנסקי: כן. בקיצור ההוראה הייתה לאסוף את כל אנשי טנטורה ולהטיל אותם על פרדים
כך: אני שואל שוב, הכל אתה מתכוון גם גברים גם נשים גם ילדים
לישנסקי: כולם. יתכן מאוד, עכשיו אני נזכר, ששלב ראשון אספו גברים על מנת לחוקר לוודא אם יש בניהם אלה שידועים לנו, אבל בדרך כלל אספו את כולם יחד והובילו אותם לפרדים
כך: עכשיו אני חוזר רגע לעניין התפקיד הספציפי שלכם, גם שלך וגם של משבץ. אני מבין בכל אופן שהייתם באים לכאלה פעולות מצוידיים ברשימות של אנשים שאולי
לישנסקי [קוטע]: במקרה שהיו לנו רשימות אז הבאנו
כך: ושם במקרה של טנטורה לא היו רשימות?
לישנסקי: היו רשימות
כך: ואז מה נעשה איתן? עם האנשים האלה?
לישנסקי: תראה אני יודע שאנחנו תפסנו שם אחד שהיה חשוב בהריגת יהודי, הבאנו אותו. כבר הייתה משטרה. שמנו אותו במשטרת זיכרון, תראה היו כל מיני פעולות כאלה כשלווינו את החטיבה. תביט בדרך כלל שאתה מתמצא בעניינים ערבים אז אתה יודע שהצבא אם אין לו אנשים מיוחדים שמתמצאים בזה, עושה כל מיני שגיאות
[מביא דוגמה לכך ממלחמת 1967 שיחרורו של שיח' סלמן קנג' ממג'דל אל-שמס. לישנסקי היה אחראי על חקירות שם].
לישנסקי: בטנטורה אני לא זוכר מכל הפעולות שהשתתפתי, לא זוכר כמויות גדולות שתפסנו
כך: שכן תפסתם
לישנסקי: אני לעצמי, אל תספר את זה כי אסור היה לקחת
כך: נשאר בנינו אלא אם כן אתה
לישנסקי: אני לעצמי לקחתי כדורי צייד שהיו לי לשימוש למשך 20 שנה אחרי הקרב [מחשב כמה כדורים],
כך: איך תפסתם את הנשק?
לישנסקי: אספנו
כך: הנשק היה סתם זרוק?
לישנסקי: תראה הם נכנעו. לא לקחנו אותם לפרדים עם הנשק
כך: הם לא הספיקו להסתיר את הנשק להיפטר ממנו
לישנסקי: אספנו בחיפושים
כך: הם מרצונם הטוב?
לישנסקי: תוך כדי קרב לא הייתה להם ברירה
כך: טוב הם נכנעו, אלה שנכנעו, באו עם הנשק והניחו אותו בצד?
לישנסקי: לא, מי שנהרג נהרג, מי שחי זרק את הנשק והרים ידים
כך: אהה ככה. אני חשבתי אולי הם החביאו,
לישנסקי: תראה ברור שהם החביאו, אבל לא השאירו פינה מבלי שחיפשו בה..
כך: החיפוש היה עם המקומיים או בלעדיהם?

לישנסקי: בלעדיהם או היו כאלה מיד עזור, כמו שסיפרתי לך שרצה להוציא את האימא ולתת את הרובה
כץ: אז הלכתם על עסקות חבילה?
[לישנסקי מספר כי היכרותו עם הכפר היא מאז שנת 1925 מרחיב קצת בעניין. משוחחים על משפחת בורנשטיין, משפחה מזיכרון שגרה בטנטורה; שיחה על יחידת גב"ס יחידה שקדמה ליחידת המיעוטים]
כץ: בוא ננסה לחזור לטנטורה, בסה"כ אני מבין שלגבי 12 החללים בצד היהודי אין וויכוח, מה לגבי מספר החללים בצד הערבי?
לישנסקי: היו חללים אבל אני לא יודע
כץ: כלומר איו לך שום מושג לגבי הפרופורציה
לישנסקי: אני הרי לא הייתי במטה היחידה. אני הייתי משתתף בישיבות
כץ: אתה נכנסת לכפר איפה שהוא אחר הצהריים?
לישנסקי: אני תמיד נכנסתי אחרי הכיבוש
כץ: לא, במקרה של טנטורה
[מפליג שוב לסיפור על כך שהשתתף פעם אחד בקרב של ממש; כץ מנסה להבין מתי הוא נכנס]
כץ: ממה שהתרשמת ברחובות בבתיים על איזה כמויות של הרוגים אפשר שם לדבר?
לישנסקי: לא מעט, אבל אני לא יכול להגיד לך, החיילים שמה אחרי שנהרגו חברה של החיילים. עד כדי כך שראיתי חיילים נכנסים לבית רואים מזנון זכוכית רואים עליו רדיו היו תופסים את המזנון מפילים את הכול עם כל הזכוכיות, השתוללו שם, עשו שמות
כץ: הכל בגלל הסיפור הזה של שמונת הקורבנות?
לישנסקי: כן, תביט עד אז לא היו רגילים שאנשים שלנו נהרגים בצורה כזו, ברוב הקרבות לא היו התנגדויות הערבים היו נכנעים או בורחים
כץ: אתה לא יודע על סיבה מיוחדת לגבי השמונה, הקורבנות האלה?
לישנסקי: תוך כדי הקרב
כץ [מספר את הסיפור ששמע על חיילים שנהרגו על ידי ערבים שנכנעו כביכול, מבקש אישור; השיחה סוטה לעניינים שאינם קשורים בנושא]
לישנסקי: שמעתי משהו מזה
כץ: כלומר אתה כן זוכר משהו,
לישנסקי: אבל כל הנפגעים היו תוך כדי הקרב
כץ: לא הסיפור הוא שמרבית הקורבנות היו של הפלוגה הזו, פלוגה ג'
[כץ מסביר את מי הוא עוד ידאיין בנושא, שוב סטייה מנושא]
כץ: לגבי טנטורה אתה זוכר עוד משהו מיוחד..
לישנסקי: שרק הגעתי [מונה את פעולותיו לפני טנטורה; מדברים על מבצע שוטר, תוך כדי כך מספר לישנסקי על אחריותו לגרוש הכפר סוחמתא במבצע חירם]
[גירשתי אותם במו ידי, לא שאלתי אף אחד, היתה לי יחידה דרוזית, הם פתחו אש כדי לזרו אותם, כעסתי עליהם, אבל על דעת עצמי גירשתי אותם];
[מספר גם על אחריותו לגרוש כפר ברמת הגולן, שעל חורבותיו הוקם היישוב נווה אטיב; לישנסקי היה מושל צבאי ברמה]
{חוזרים ל-1948-}
לישנסקי: תראה יש דברים במלחמת השחרור שאף אחד לא סיפר עליהם
כץ: כמו למשל?
לישנסקי: סופסף הלכה, על ידי מירון, ששמה היתה התנגדות בהתחלת ההתקדמות של חטיבה 7, [נותן את שם המפקד] ושמה רצו לשבור את עניין אז העמיד 70 גברים בואדי וחיסל..לא תמצא כתוב בשום מקום.

[צוחק על הדרך שבה משה כרמל הכחיש את הגרוש הכללי בגליל, אבל מבקש מכך לכבות את הטייפ]

[שיחה על הא ודא]

כך: אני ברשותך רוצה לעשות עוד סיבוב לטנטורה, למה אני חוזר לזה, יש חוץ מהדברים שאתה תיארת שהיו כל מיני מקרים של נקמות, מן היסטריה כזו כתוצאה מהפגיעה, יש כמה וכמה תיאורים של אנשים, למשל בזיכרון מסתובב סיפור שדווקא על שמשון שדווקא חיפשתי אותו אבל הוא שכבר נפטר, לפני שנה וחצי

[לישנסקי מספר על היכרותו אתו]

כך: מסתובב סיפור בזיכרון, גם בנימינה משהו בסגנון של bad Guy 1 Good Guy . ה-Good Guy מדברים על יעקב מוכתאר כאיש הטוב ושמשון משבץ, איש הש"י, האיש הרע שבא עם הרשימה למה שאלתי אותך על רשימה - והוא במקום גמר עם כמה וכמה עם הרשימה עד שברגע מסוים אני מספר לך את הסיפור כמו שסופר לי - הגיעו זיכרונים עם יעקב מוכתאר בראשם וכיוונו אליו נשק והפסיקו את העניין

[שיחה על יחידת המיעוטים שוב]

כך: אנחנו נחזור רגע לסיפור שלנו, בשאלה של ההתייחסות למקומיים, מכמה מקורות, גם יהודים וגם ערבים, קיבלתי סיפור ששם ממש עבדו עם רשימות. אלה שלקחו אותם הצידה על המקום ירו בהם עד שהגיע יעקב אל-מוכתאר, עם עוד כמה זכרונות, נדמה לי שהזכירו גם את השם אלטשולר וסמסונוב לישנסקי: אריה

כך: הזכירו עוד איזה שם, אני לא בטוח, אבל אריה אני כמעט בטוח, ויעקב המוכתאר בטוח, והוא עצר אותו על ידי זה שכיוון אליו נשק. הוא לא הפסיק, כוון אליו נשק ואמר לו אם אתה לא מפסיק. אתה נופל לבור ראשון, משהו כזה. עכשיו, זה העידו לי יהודים וערבים. כמה לא ידעו להגיד מספרים, כן קיבלתי אחר כך, גם מיהודים את הפרטים שהיו אחרי יומים על הקבורה [מפרט עוד עדויות ששמע]

[תקלה בטייפ]

לישנסקי: ממש זמנית אני הייתי מסופח לאלכסנדרוני, זה היה עניין של חודשיים שלושה, מה יכולתי להיכנס לעניינים בחודשים שלושה? אמנם היו לי קציני נפות בכל נפה, יש חלק שאני אפילו לא זוכר את השמות שלהם, היה רחביה "שו אסמו" מכפר סבא שהיה איש ש"י ידוע, רחביה [מספר עליו סיפורים]

[שיחה על נושאים אחרים, כך חוזר לטנטורה ומביא עוד עדות של מי שנכח בפעולת ההרג ושואל אם היה מודיע שלו לישנסקי משיב בשלילה]

לישנסקי: לא

כך: האיש הזה עזר לשמשון לסמן

לישנסקי: על זה אני רוצה להגיד לך משהו, שמשון היה שליח של עזרא דנין, שמשון היה זה שגייס אותי לש"י על ידי שחקרתי עשרות אנשים, עזרא דנין מצא לנכון לגייס אותי לשרות היחידה, [מפרט פעילות] שמשון היה הוותיק של עזרא דנין באותה סביבה ושמשון ידע על גסר אל-זרקא ופרדיס יותר ממני, אני באתי שמה רק כמנהל [מפרט שוב את מקומו והתקדמותו ביחידת המיעוטים]. אני הייתי הנספח לעיניני ערבים של אלכסנדרוני, אנחנו היינו ממונים שמשון היה מוחדר על ידי עזרא דנין לשטח. אני פה בשטח עד היום יכול להגיע לך

כך: אתה מניסיון שלך יודע שהיו מן דברים כאלה בעוד מקומות? לישנסקי: בהחלט

כך: שבאו אנשים ולקחו לפי הרשימה והרגו אותם על המקום

לישנסקי: בהחלט, גם שמה אני לא זוכר אם זה היה בג'סר אל-זרקא או טנטורה שתפסו אחד היה נאשם ברצח של שומר יהודי ואנחנו הבאנו אותו למשטרה זיכרון והאשמנו אותו ואני לא זוכר מה קרה אתו חיסלו אותו כן: פה מדובר על אנשים שלפני רשימות הוציאו אותם ועל המקום גמרו אותם לישנסקי: כן, כן, אנחנו ידענו. היו שניים מג'סר אל זרקא, אני כבר לא זוכר, אם כי קיבלתי ידיעות

כן: אם כי פה מדובר על מספרים גדולים יותר לישנסקי: לא אני נותן רק דוגמה מג'סר אל-זרקא עוד לפני ש כן: הם אמרו שהרשימה הייתה מורכבת ממה שאותו [נותן שם של סייען] כנראה עזר להם ועוד כמה נשמות טובות שעזרו, הייתה מורכבת מצעירים שלא רצו לעשות שלום עם היהודים שלא רצו להיכנע והיו מראשי ההתנגדות המזוינת

לישנסקי: בטנטורה היו הרבה זרים כן: או! על זה לא דיברנו. מה זה הרבה? לישנסקי: הבט טנטורה היה הקשר, לא רק לטנטורה, הביאו מלבנון בסירות נשק

כן: נשק כן לישנסקי: וגם זרים הוחדרו. גם בטירה היו הרבה זרים שנחלנו אז מפלה כן: קודם כל שאתה אומר זרים למה אתה מתכוון, סורים לבנונים לישנסקי: מחוץ לארץ

כן: ברור שזה מחוץ לארץ. אבל מה זה חיילים סדירים סורים או עירקים? לישנסקי: מה אני אגיד לך. מי היה אצלי זרים ביחידה, היו כל מיני פושטקים כאלה שרצו לברוח ללבנון [מונה את מי הצליח לגייס ליחידה שלו] אבל היו זרים בהחלט, הבט כל הצבא של קאוקג'י [מספר סיפור נוסף לא קשור. מספר גם שהיו להם את כל השמות של הזרים שהתנדבו בצבאו של קאוקג'י]

כן: היה סיפור ששוב אני לא יודע מה נכון ממנו, אבל הוא יכול להסביר, כי בוא נגיד ככה, למחרת ואחרי למחרת באו לקבור את המתים בטנטורה והתברר שמדברים על למעלה מ-200 גופות

לישנסקי: [בערבית] הכל ייתכן, למרות שמנהל הש"י שהיה עוד לפני דויד שלתיאל, ישראל ברזילי, שהיה אחד מירושלים כן: לא המפ"מניק

לישנסקי: לא לא ישראל זלבדובסקי אז הוא אמר לי שמע, כשאני עוד הייתי טרי בש"י, הוא היה בא לבקר אותי עם רחביה [אלטשולר] שהיה איש הקשר שלי [קטע לא ברור]. רחביה אמר לי לישנסקי שמע אתה מתחיל את העבודה בש"י. כל ידיעה שתקבל תעביר אין סלקציה בידיעות. הוא מה שמתקבל על הדעת, מה שאתה [כך] מספר לי מתקבל על הדעת. אבל אני יודע שאני גמרתי את היום שלי בטנטורה עזבתי את טנטורה ויותר אני לא יודע שום דבר, אתה מבין, אבל ברור לי שהיו שמה הרבה הרוגים והרבה הרבה. מה שאני גמרתי, אספנו את האנשים ושלחו אותם לפרדיס, ואני אספתי עם עוד עוזרים שלי הרבה נשק, וזהו וגמרתי את העבודה כן: עם אנשים לא התעסקת..

לישנסקי: לא, אבל שמשון ידע הרבה יותר ממני מידיעות קודמות כן: הוא היה אחד כזה מסוגל לעמוד מול אנשים ולהרביץ כדור בראש? לישנסקי: כן כן, אבל הנה מה שקרה בסכייה [הכפר שעל חורבותיו בנויה היום סביון] קרב שהשתתפו בו אנשי אלכסנדרוני [שתפסנו את אלו שהרגו את החייל, הוא שמשון שכח, את הכניעה של פרדיס שכח

כך: אחד הלוחמים העיד בפני על מ"פ שהתהלך בין הערבים [מסביר את שיטת
עבודתו] וירה במי שלא ענה לו איפה הנשק
לישנסקי: תראה אני יודע, שחטיבת אלכסדרוני ברגע שנפלו לה אנשים
התפתחה נקמה
כך: זה אתה אומר את בהשוואה לחטיבות אחרות
לישנסקי: כן חטיבות אחרות הם היו יותר מאורגנות, חטיבה אלכסנדרוני
הייתה מצוחצחת הראשונה עם בסיס מצוחצח עם חדר אוכל
לקצינים [באנגלית] ודן אבן בראש, אבל שקרה בשדה משהו אז תכף הגיבו, שם
בטנטורה הייתה להם
כך: איך אתה מסביר את זה?
לישנסקי: אני מסביר את זה שהמגויסים בחטיבת אלכסנדרוני, היו הם [צחוק
קל] לא היו חיילים אנשים שרק גייסו אותם באו לקרב, כשחבר שלהם נופל,
הם תכף ומיד מגיבים, כן קרב לא קרב
כך: זאת אומרת בהבדל מחילים של חטיבות אחרות
לישנסקי: שהיו יתור מאורגנים, תלוי באיזה חטיבות היו כל מיני
כך: זה דווקא מעניין לשמוע אני שמעתי הסברים
[מספר סיפור עקיף על אי סדר, חיים סלוצקי בספר ההגנה מספר שחטיבת
אלכסנדרוני היתה "בעלת אופי מיליציוני"]
לישנסקי: זו היתה חטיבה שלא הייתה ברוח שלנו..
[בהמשך מספר על שיטות עינויים של חוקר בשם יהושע בלום ועל אחריותו
שלו, של לישנסקי, לגרוש החלקי של תושבי מגד אל-כרום; מספר על ניסיונות
סכסוך בין הכפרים הערבים ועל אי יעילותם של יוצאי ארצות ערב היהודים
בשרות הש"י בגלל תחושת הנחיתות שלהם על מול ערבים]

7. מרדכי סוקולר

זיכרונאי, מורה דרך

[חמישה מורי דרך מזיכרון ליוו את הפלוגות השונות של גדוד 33; תחילת
השיחה אינה מוקלטת בשל תקלה טכנית, השיחה מובאת פה מן המקום בו היא
מופיעה בטייפ אבל לא ברשימות של כך. סוקולר מספר שהיה בין אלה
שביקשו מאנשי טנטורה להיכנע לפני הקרב]]

כך: אז ככה בזמנו שדיברנו, ספרתי לי שאבא שכטר שלח אותך לדבר עם
המכובדים והזקנים

סוקולר: צדקי, ואבו דכנש [מונה עוד שמות]

כך: אלה באמת היו מכובדים

סוקולר: כן

כך: אבל אני מבין שאף אחד מהם לא היה המוכתאר?

סוקולר: לא לא, אבו בדיע היה המוכתאר

כך: שזה אחמד אל-חאג'

סוקולר: אחמד אל-חאג' הוא מפרדיס [הכוונה לכך שהיה בפרדיס לאחר

המלחמה, בזמן המלחמה היה תושב טנטורה], זה אחיו, אבו בדיע, אחמד אל-
חאג' הוא אח של ראש המועצה של אבו בדיע, הוא היה גר בפרדיס, אבל הוא
כבר מת

כך: אם מדברים על המוכתאר אתה זוכר אם הייתה שם גם מועצה בכפר שהיו
שם כמה, אתה זוכר דבר כזה?

סוקולר: כן

כך: מה זו המועצה הזו? זה [היא] היה [הייתה] יחד עם המוכתאר?
סוקולר: יחד עם המוכתאר
[חזרה על אותם פרטים בקצב הכתבה שיחה קצרה באותו נושא ועל תאריכי מותו של דאוד אל-הינדי מראשי הכפר]
כך: עכשיו ממה שאני ככה שמעתי ראיתי קראתי, הבנתי שלא רק אותך שלחו לדבר, כנראה שהיו כל מיני ששלחו לדבר, על זה אתה לא יודע
סוקולר: לא
כך: כי גם אצל אפשטיין יש איזה סיפור שהוא דיבר, וגם שמעתי עוד מישהו דווקא מזיכרון שדיבר, אולי גרף יכול להיות, לא מכיר
סוקולר: לא
כך: גרף דרך אגב גם היה במדריכים האלה ומורי הדרך?
סוקולר: לא, לא, רק חמישה היינו מדריכים
כך: מי הלך עם מי אתה זוכר?
סוקולר: מה זאת אומרת מי?
כך: איזה מורה דרך הלך עם איזו פלוגה אתה זוכר?
סוקולר: לא זוכר, אני הלכתי עם זלמן ליבוביץ משפייה [כפר הנוער שפייה ליד פרדיס] יצאנו לכפר לאם
כך: מי הלך עם הפלוגה מן המזרח אתה זוכר?
סוקולר: המזרח איפה?
כך: בבית הספר
סוקולר: בבית הספר יגאל נייזרמן
כך: ודח'לה [מקום במבואות הכפר]
סוקולר: שם הלך אריה סמסונוב. ותשבי
[מבררים שמו הפרטי של תשבי; פרטים על משפחת תשבי]
כך: עכשיו, אתה דיברת על זה שאתה פגשת את קאסם אבו דכנש ואת חליל דסוקי
סוקולר: כן
כך: מה היה אבו דכנש לאבו פהמי?
סוקולר: אבו פהמי היה קרוב משפחה
כך: אבל אתה לא יודע כמה?
סוקולר: לא
כך: למשפחת דסוקי יש עוד קרובים בפרדיס?
סוקולר: לא מתו, אחד היה בלי יד, מת
כך: עכשיו אתה סיפרת לי איזה דבר, בוא נגיד ככה זמן שאתה דברת עם שניהם אז הוא דיבר אתך
סוקולר: אבו דכנש, דסוקי רצה שנעשה משהו, אבו דכנש נהיה כועס
כך: קשוח
סוקולר: קשוח, היה לו עדר פרות והבן הלך אחריו. אמרתי לו תמסרו את עצמכם, אם לא - אתם בשעתיים שלוש אתם תלכו. אמר לי תסתכל פה ופה יש שערות, אמרתי לא, אם יצאו פה שערות אז אתם תכנסו לטנטורה. אחרי זה לא ראיתי אותן, הוא נהרג. חליל דסוקי היה. שאלתי את חליל "נו מה אתה אומר?" אמר זהו זה
כך: לא היה מה להגיד
סוקולר: לא היה לא מה להגיד.
כך: עכשיו היה משהו, אתה אמרת לי בקשר לזה שירו במשה רוזנברג, שאותו זמן היו גם חיילים זרים בטנטורה, זה משהו שאתה יודע או שאתה ראית?
סוקולר: זה מה שאני יודע, משה רוזנברג ירו בו
כך: אבל בקשר לחיילים זרים מה זה חיילים זרים, בריטים או ערבים?

סוקולר: ערבים
כץ: סורים או פלסטינים שהיו בסוריה?
סוקולר: כן, כן יכול להיות
כץ: או פלסטינים שהיו בקורס בסוריה וחזרו
סוקולר: יכול להיות
כץ: אלה אתה ראית בטנטורה?
סוקולר: לא
כץ: רק אמרו לך
סוקולר: רק אמרו לי
כץ: היה איזה סיפור שהרבה מאוד מן הערבים סיפור לי שהיהודים הגיעו
ברכבת לקרב
סוקולר: לא
כץ: השאלה שלי היא כזו, הם אמרו שבקרב עצמו כל הצד המזרחי, הצד
שנכנסים לטנטורה, היה חסום על ידי רכבת
סוקולר: לא נכון
[דנים בקו הרכבת; דנים ביחסים בין אריה סמסונוב ליעקב אפשטיין מראשי
היישוב של זיכרון]
כץ: אתה חושב שיעקב אפשטיין עשה איזה דברים בקשר לערבים שפגעו
בביטחון? שפגעו במלחמה?
סוקולר: לא, אם הם נתנו לו כסף לא עשה להם שום דבר, זה אני יודע. הוא
הלך עם ערביות להוציא את הכסף שמה,
כץ: לבד?
סוקולר: לא עם הערביות, הם ידעו איפה הן קברו את זה והוא הלך איתן
[כזכור מעדויות שכבר הצגתי, אנשי זיכרון חיפשו את אוצרות טנטורה אחרי
הקרב]
כץ: יכול להיות בזמן שהלכו להוציא את הכסף כמו שאתה אומר יכול להיות
שהלך אתו עוד מישהו להוציא את הכסף מזיכרון
סוקולר: לא יודע
כץ: למשל היה בחור בשם בורנשטיין
סוקולר: יש הרבה בורנשטיין
כץ: אריה
סוקולר: אריה בורנשטיין הוא טנטורי. הוא יש לו בית בטנטורה עד היום
כץ: כן אבל הוא אני מבין באותו זמן כבר גר הרבה זמן בזיכרון
סוקולר: בטח
כץ: והוא לא הלך יחד עם ?
סוקולר: לא הוא היה בן אדם ישר, יש לו בית בטנטורה
כץ: כן שאתה אומר בן אדם ישר, לא התכוונתי שהוא לא ישר, השאלה עם
הלך עם הערביות להוציא את הכסף שלהן
סוקולר: לא
כץ: לא הלך?
סוקולר: לא, אפילו שרצו שילך, הוא לא היה הולך
כץ: שאתה אומר שהוא הלך להוציא אתם את הכסף, אפשטיין, למה הכוונה,
אני מבין מזה שהם הוציאו את הכסף גם הוא משהו קיבל?
סוקולר: בטח
כץ: הוא היה בן אדם עשיר אפשטיין
סוקולר: לא
כץ: לפי הסיפור אני מבין שיצא לו הרבה מאוד כסף מכל העניינים, איפה כל
הכסף?

סוקולר: לא יודע

כך: פה יש לי שאלה מאוד מעניינת, אתה זוכר אם הייתה תוכנית לפני שיצאו לקרב עוד לצעוק להם ברמקול שיכנעו [לפי קציני החטיבה הייתה כוונה שלא מומשה לשלוח לטנטורה משוריין עם רמקול לקרוא לאנשים להיכנע ולמסור את נשקם]

סוקולר: כן הייתה תוכנית לצעוק שהם ימסרו את עצמם [מספר על החלוקה בין חמשת המדריכים שהגיעו מזיכרון שיצרה מהומה שלא אפשרה פעולה עם הרמקול]. הם [שניים מן המדריכים] הם נפלו תכף מיד בתוך העמדות.

כך: מי זה?

סוקולר: תשבי וסמסונוב בדח'לה. אז האוטו, אז כבר התחילו היריות [בודקים אם היו יריות מצפון או דרום; מבררים אם נהרגו 14 בדרום או בכל הקרב; מבררים שמות ההרוגים באלכסנדרוני; מבררים את סיפור ההריגה של שני אנשי אלכסנדרוני בתוך ג'יפ סיפור שמאושר כבר על ידי רוב העדים] כך: על כל מקרה מספר ההרוגים הגדול היה בדרום, איך זה קרה אתה זוכר משהו מיוחד?

סוקולר: כן אנחנו הייתה לנו פקודה כולנו שבשעה שתיים שנהייה בעמדות שאז יכנס אוטו ויצעק להם למסור את עצמם ואנחנו נצעק סגרנו אתכם. האוטו לא הספיק להיכנס משום שבשתיים עשרה וחצי שהחברה נהרגו בדח'לה ואנחנו עוד לא הגענו למקום אליו הצטרכנו להגיע כך: ממה שאתה יודע שאתה אומר שהייתה כוונה לצעוק להם, אתה לא יודע מה היו השיקולים של הרמטכ"ל, אבל הכוונה הייתה שאם טנטורה ימסרו את הנשק הם יישארו כמו פרדיס?

סוקולר: כן, ככה היה מקודם שהלכתי להגיד להם כך: זה דווקא מאוד מעניין, כי יש פה אחר כך פה עוד איזו שאלה תכך נגיע. שנגמר הקרב, אני קופץ רגע ותכף נחזור. שנגמר הקרב אני מבין שאת הגברים לקחו לבית סוהר,

סוקולר: בית סוהר כן

כך: מה קרה עם הנשים והילדים והזקנים?

סוקולר: יש אנשים שהלכו לפרדיס

כך: לא, אני מבין שבסוף הגיעו חלק לפרדיס

סוקולר: חלק הלכו לע'וארנה [ג'סר אל-זרקא]

כך: נגמר הקרב נשארו במקום אחרי שלקחו את הגברים נשארו נשים ילדים זקנים, כמה זמן נשארו?

סוקולר: יום יומיים אחרי זה העבירו אותם

כך: יחד עם כל הגופות?

סוקולר: הגופות אחרי יומיים, אני הבאתי מפרדיס אנשים וקברו אותם

כך: זאת אומרת בני המשפחות נשארו בכפר?

סוקולר: עוד יום יומיים

כך: יחד עם כל הגופות

סוקולר: כן, כן

כך: עכשיו מה אמרו להם? מה הם יכולים לעשות המשפחות?

סוקולר: שום דבר

כך: אמרו להם אתם יכולים להישאר בכפר?

סוקולר: לא, לא, העבירו אותם

כך: לא הסכימו שיישארו?

סוקולר: לא

כך: למה?

סוקולר: לא יודע לא הסכימו. מי שהלך לפרדיס, פרדיס, מי שהלך
כך: יכלו ללכת לאן שרוצים?
סוקולר: לאן שרוצים, הרבה ברחו מן הים
כך: טוב הם היו בלי גברים
סוקולר: היו משפחות שברחו לפני סוף הקרב, הסירות היה בים, מי שקפץ ברח
כך: עוד לפני שנגמר הקרב, אחרי שנגמר?
סוקולר: אחרי שנגמר
כך: אני מבין שאם רצו ללכת לפרדיס, הלכו
סוקולר: את הגברים לקחו לבית הסוהר
[בודקים איפה היו הגברים]
כך: אני מבין שהם נשארו בפרדיס איזה כמה שבועות
סוקולר: [לא יודע מה קרה אחרי פרדיס. מונה מקומות אליהם עברו משם]
סוקולר: הרבה פרדיסים גם ברחו מקודם
כך: עכשיו, אני רוצה לחזור רגע לסיפור שאחרי שהם הרימו דגלים לבנים
[לפי הרשימות של כך לא מוקלט - סוקולר היה עד לתקרית, המוזכרת בכמה
עדויות, שבה אחרי נכנעו תושבים מטנטורה, על ידי הרמת דגלים לבנים, ירה
בחיילי אלכסנדרוני צלף, וכתוצאה מכך הרגו בתושבים]
סוקולר: שהם הרימו דגלים לבנים הם עמדו בסיבוב כזה אולי 200 עד 230
איש. ואנחנו היינו הראשונים בכפר. נכנסו
כך [קוטע]: זה היה קרוב לבית החרושת לזכוכית [בית החרושת לזכוכית, היום
מרכז לחקר דיג]
סוקולר: לא קרוב לצד הים
[בודקים היכן זה היה בין בית החרושות לים]
סוקולר: ליד הבתים, הבתים היו עד הים, הבתים שלהם
כך: אתה אומר 230 איש,
סוקולר: 230 איש עם הידיים למעלה
כך: 230 זה מספר ספור כזה, אתה ספרתם אותם?
סוקולר: לא, ספרנו אותם בערך. אחרי שהם נהרגו ספרנו אותם
כך: ולאיזה מספר הגיעו?
סוקולר: אותו דבר
כך: -230-
סוקולר: כן
כך: מזה כמה אתה חושב נהרגו בקרב?
סוקולר: כולם נהרגו בקרב. הצלף דפק לבחור שלנו ברגל אז התחילו יריות אז
התחילו להרביץ אחד בשני ואז הם נהרגו. אז היה תוהו ובוהו, לא ידעו מאיפה
יורים
כך: כן בשביל להרוג 230 איש זה צריך לקחת כמה זמן
סוקולר: [צוחק] הם היו במקום אחד
כך: באיזה שעה זה היה?
סוקולר: בחמש בבוקר
כך: היה כבר אור?
סוקולר: התחיל אור, בבוקר אנחנו היינו אצל אחמד אל-חאג'
כך: עוד לפני שידעו שהיתה מלחמה?
סוקולר: הם התחילו לפני זה, אנחנו נכנסו, עוד היו לו עוד פיתות, הוא היה
בקומה השנייה
כך: הייתה לו טחנת קמח?
סוקולר: לא,
כך: אחמד אל-חאג' אתה מתכוון לאח של המוכתאר

סוקולר: כן
כץ: שאתה אומר אתם הלכתם כאילו לבתים לחיפוש, שהתחיל הירי
סוקולר: כן
כץ: כמה חיילים היו נוכחים שם במקום?
סוקולר: כל קבוצה הייתה 100 איש
כץ: זאת אומרת אתה מדבר על 100 איש שהיו שם באותו מקום
סוקולר: כן
כץ: טוב אם 100 איש יורים אז אפשר להרוג מאתיים איש. אני מבין ממך
שבקרוב עצמו, שהיו יריות בשביל לכבוש את הכפר לפני שהרימו ידיים כמה
נהרגו?
סוקולר: בודדים, יחידים אני יודע כמה ואני יודע את מי
כץ: אהה אתה כן יודע, אתה זוכר שמות?
סוקולר: הבן של המוכתאר, בדיע הרגו אותו,
כץ: הוא היה בין השומרים
סוקולר: בדחלה, קאסם אבו זכנש ואחד סולימאן מפרדיס,
כץ: סולימאן מה?
סוקולר: הוא ברח לפרדיס שם הרגו אותו..
כץ: אתה זוכר עוד שמות?
סוקולר: לא
כץ: אני פשוט רוצה להשוות את זה עם רשימה אחרת שמצאתי. יש בחור אחד
ערבי אחד שכתב על זה שעשה רשימה,
סוקולר: מאיפה הוא?
כץ: ג'בע [גבע הכרמל היוט], אבל הוא השיג 22 שמות מתוך 200 וזה בטל
בשישים. אני מבין ממך ש230- איש האלה זה מספר שאלף אתה זוכר אותו
מזה שהרימו ידיים, אבל יותר זוכר אולי מן הקבורה עצמה של הגופות
סוקולר: כן
כץ: פשוט ספרתם והגעתם ל230-?
סוקולר: כן
כץ: מזה אתה אומר בודדים נהרגו [בקרב] עשרה אולי,
סוקולר: בקרב עצמו עשרה בקרב עצמו לא נהרגו הרבה. [חוזר על שמות
הטנטוראים שנהרגו בקרב]
כץ: אולי נגיע לסיפור זה של שמשון משבץ
סוקולר: מה הוא אומר?
כץ: אם היה אומר, הוא לא אומר הוא מת מזה שלוש שנים
סוקולר: הוא היה שקרן [מספר על כך שהיה לו וויכוח ידוע עם שמשון במקרה
בו תפסו שני ערבים שהרגו את מרדכי פייקוביץ' [אלון] ושבגלל שמשון רק
אסרו אותם והם ברחו ורק לימים השב"כ הרג אותם בכרכור]
כץ: כשאתם כבר בעצם השתלטתם על הכפר איזה תפקיד מילא שמשון?
סוקולר: הוא סחב מה שרצה פרות, הוא היה בעל הבית הזה
כץ: הוא הרג אנשים, הוא ביקש מאחרים להרוג?
סוקולר: לא
כץ: אתה לא יודע מדבר כזה?
סוקולר: לא הוא היה שקרן גדול, הוא חדרתי היה
כץ: שאתה אומר שקרן גדול מה אתה מתכוון?
סוקולר: אהב לנפח את כל העניין
כץ: תראה יש כמה מן האנשים שפגשתי שהם סיפרו עליו שהוא עצמו הרג
אנשים או לפי רשימות שהיו לו עם איזה מודיע מן המקומיים או אנשים שהכיר
אותם

סוקולר: שקר, שמשון משבץ לא הכיר
כץ: יותר מזה אמרו שהזיכרונים עצרו אותם,

סוקולר: לא

כץ: רגע, למה, הוויכוח היה לפי הספור שהוא הרג אנשים, בבוקר הגיעו
זיכרונים כל מיני, ותפסו אותם בבית הקברות עם הגברים יורה באנשים ועצרו.
אמר: הם סורים, אמרו עזוב אותם. [חוזר על כל הסיפורים]

סוקולר: כל העניין שקר

כץ: לא, אחד סיפר לי

סוקולר: שקר, לא היה ולא נברא

כץ: אתה יודע, השאלה היחידה למשל שאתה סיימת בחלק איפה שאתם
הייתם, איפה אתה היית בהמשך כדי לדעת אם ראית את הכל או שהיו דברים
שלא ראית?

סוקולר: היו דברים שלא ראיתי. שנגמר הקרב, הלכנו הלאה...עזבתי את
המקום

כץ: מתי עזבת את המקום?

סוקולר: הייתי שם יום ויום וחצי, קברנו אותם וזהו

כץ: אתה הייתי מעורב אישית בקבורה

סוקולר: כן, שמנו, ערבים מפרדים, שמו ערבי אחרי זה סגרו להם את העיניים
עם הח'טות [הכפיות]. שורה שורה אחד על השני וזהו.

כץ: אני מבין שרק קשרו להם את העיניים והראשים

סוקולר: רק את הראשים ושמו וגמרנו. עם הבגדים עם הכל

כץ: זה היה יום יומיים אחרי הקרב?

סוקולר: כן, אחרי שמונה ימים אני חזרתי איפה שקברנו אותם מול בית
החרושת היה פסי הרכבת. היה הר גדול, הם התנפחו, ארחי יומיים שלושה ירד
ההר

כץ: אחרי יומיים שלושה זה ירד?

סוקולר: כן

כץ: אני מבין שאחר כך כיסו את הכול בעוד אדמה

סוקולר: אז אני לא יודע

כץ: למה שאלתי אותך לגבי שמשון [מצליב עדויות ומסביר את שיטת

העבודה] לא היה הוצאה להורג או לא ראית?

סוקולר: לא היה, ולא ראיתי

כץ: אתה סותר לי הרבה עדויות אחרות, אין ברירה אם אתה אומר

סוקולר: [חוזר לסיפור הערבים שהרגו את פיקוביץ כהוכחה לכך שמשון
העדיף לאסור אותם ולא לירות בהם במקום כמו שסוקולר דרש] הוא רק לקח

את הפרות והכבשים והעזים

כץ: מה עשה אתם?

סוקולר: אחר כך בא צבא לקח את הרכוש

כץ: אני מבין שזה הלך לצבא באופן מסודר

סוקולר: אני חושב שכן

כץ: עכשיו אתה אמרת משהו שאתה הלכת עם הפנים מכוסים שם?

סוקולר: כן, הכירו אותי, [נותן שמות]

כץ: אז למה הלכת עם פנים מכוסים?

סוקולר: לא רציתי שיכירו אותי

כץ: אבל הכירו

סוקולר: הכירו בכל זאת, הם היו חברים שלי

כץ: עד איזה שלב הלכת עם פנים מכוסים?

סוקולר: כל היום הזה

כך: זאת אומרת עד איזה שלב הלכת בפנים מכוסים, ובכל זאת זיהו אותך
סוקולר: כן אחרי זה אמרו לי למרות שהיית מכוסה, לפי הגוף לפי הזה, הם
הכירו אותי
כך: אין "חוכמס"
סוקולר: אמרתי להם התביישתי
כך: אבל זה לא היה לצורך איזה תפקיד מיוחד?
[בהמשך תובא עדות של אישה שראתה גבר מכוסה בשם מוטל מצביע על
אנשים ואף הורג אותם]
סוקולר: לא, הם פשוט היו חברים שלי לא רציתי שיכירו אותי. הם לא עשו לי
אף פעם רע, אני נכנסתי שהיה מתוח, הם לא עשו לי שום דבר רע
כך: אתה דיברת על אנשים שעוד חיים?
[מבררים שמות של עדים נוספים שכך יכול לראיין. בהמשך כך מביא בפניו
עדויות אחרות על הנפת הדגלים הלבנים, סוקולר אינו יודע על הגרסה הזו;
אינו יודע על כלי נשק כבדים; חוזרים לשמשון, סוקולר אומר שהוא בא רק
בבוקר, אבל הוא לא זוכר מה עשה שוב; מבררים על אדם בשם רחמים, גם
לגביו סוקולר לא זוכר פרטים מסייעים]

8. אלכס ראובני

סמל מחלקה, פלוגה א', גדוד 33, חטיבת אלכסנדרוני
[סגן אלוף במילואים]
[תוך כדי שיחה על מהלך הקרב]
ראובני: איפה נכנסתי בדיוק אני לא זוכר, אני רק זוכר שהיו גוויות אפילו היה
שמה איזה ערבי ש
כך: אתה אומר גוויות, איזה גוויות
ראובני: של ערבים, אני זוכר שנכנסתי לכפר היה כבר מסדר של גברים, שמה
באחד הבתים תפסו המון, ריכוז של הרבה גברים, היה מסדר של גברים, מי
שהיה המ"מ שלי, טוביה הלר הוא התעסק אתם [ראובני היה סמל המחלקה],
כך: מה זאת אומרת התעסק אתם?
ראובני: בדק אותם, חיפשו אצלם
כך: מה חיפשו אצלם?
ראובני: נשק אולי, לא היה שלל
כך: נניח מצאו נשק אצל מישהו מה היה הנוהל, מה עשו?
ראובני: [שתיקה ארוכה], נשק בדרך כלל אספו, אבל אני לא יודע מה קרה
במקרה הזה, [ממלמל], או שלא ראיתי ואספו
כך: ראית מסדר של גברים, מה עם נשים וילדים איפה הם היו?
ראובני: אני חושב שהם אספו אותם לפני זה, אני לא יודע, אבל לא ראיתי
בכפר נשים או ילדים
כך: זאת אומרת כל השהות שלך?
ראובני: היו שם כמה נשים שהצטרפו שם אבל אני לא מבין ערבית
[שיחה על עניין אחר]
כך: אז אני מבין שבכל זאת ראית נשים וילדים
ראובני: כן, אני זוכר אבל אני מקווה שאני לא מבלבל את זה עם מקום אחר
כך: באיזה מרחק אתה זוכר?
ראובני: לא
כך: עכשיו המסדר הזה של הגברים, אתה זוכר פחות או יותר איפה הוא היה,
באמצע? הוא היה קרוב לים?

ראובני: לא קרוב לים, לצד המזרחי, אני נכנסתי כבר עמוק לתוך הכפר,
כך: קרוב לבית הקברות משהו כזה?
ראובני: לא זוכר איפה בית הקברות [מספר כי עכשיו הוא מדריך בתי ספר על
הקרוב בטנטורה; שיחה על הביוגרפיה הצבאית של האיש]
כך: כדי לחזור למה שקרה בטנטורה, אתה ראית מסדר של גברים, אתה זוכר
אולי באיזה מרחק זה היה משפת הים ודברים שכאלה
ראובני: אני חושב שזה היה בצד המזרחי
כך: זה אומר עוד לפני הכפר עצמו?
ראובני: לפני בבתי הכפר, לא בתוך הכפר עצמו
כך: אתה נכנסת, אתה זוכר כמה חיילים היו עם המסדר הזה?
ראובני: חיילים של מי?
כך: חיילים שלנו, איזה עוד חיילים היו? זה היה אחרי שכבר נכנעו
ראובני: לא, זה חיילים, אני ראיתי את טוביה ועוד אנשים מהפלוגה, אני
הייתי מפלוגה א', אבל כמה חיילים אני לא יודע
כך: אני מבין שלא כל הפלוגה הייתה אתם
ראובני: כל הפלוגה, אבל אני לא זוכר כמה, אבל הפלוגה הזו כבשה את כל
הכפר מצפון [שיחה על כוונת ההתקפה של הפלוגות ועל הקריירה הצבאית,
הגיע לדרגת סגן אלוף]
כך: יש לך תמונה בראש שאתה מדבר על המסדר הזה של הגברים, כמה בערך
היו יכולים שם להיות?
ראובני: קבוצה קטנה של עשרים, אם אתה מדבר על הקבוצה שראיתי בתוך
בית, זה היה בזמן הקרב, שם זה היה מקום ופלוגה אלף מצאה המון אנשים וזה
אני מכיר מתוך הספר [ספר אלכסנדרוני], מ"פ אלף שאל מה לעשות ובנו
[המג"ד] אמר תעמיד מקלעים
כך: סגורים בתוך בניין
ראובני: בחצר, זה הוא שכנגמר העניין
כך: להעמיד מקלעים ולשמור
ראובני: פחדו שהתפרצו
כך: ומה קרה?
ראובני: זה מה שעשו
כך: ומה היה אתם אחרי זה?
ראובני: אני לא יודע אחרי הצהרים היו כבר חילופי כיתות [מדברים על
סידורי החלפת כוחות]